بد شده‌است) بایستی منعقد کرد و آقای رئیس در ختم مجلس این پیشنهادرا بعرض نمایندگان محترم رسانیده ضمناً اظهار داشتند که اگرچه مطابق قانون اساسی ده‌نفر از نمایندگان می‌توانند (یا فرمودند وزیر هم می تواند تقاضا کند ولی بنده چون لازم داشتم اینطور نوشتم) مجلس خصوصی تقاضا کند ولی من چون مجلس خصوصی را مخالف مشروطیت می‌دانم لهذا درمجلس خصوصی ریاست نمیکنم مجلس را ختم کردند ودر این بین چندنفر ازنمایندگانهم این اظهار آقای رئیس را تحسین کردند کف زدن مجلس را بهم زدند بنده اولا عرض میکنم مجلس سری راجع بامورمملکتی دوقسم می‌شود یکی اینکه امور راجعه مملکت درمجلس سری مذاکره وبموقع اجراء گذارده میشود ابداً درمجلس علنی اظهار نمیشود این قسم مجلس سری محققاً مخالف بامشروطه است و یکی اینکه امور مذاکره میشود ولی بموقع اجراء گذارده نمیشود مگر اینکه درمجلس علنی مذاکره شده ورأی گرفته شود چنانچه درقانون اساسی در اصل ۳۴ تصریح شده عمل شود این قسم مجلس سری مخالف با مشروطه نیست بلکه احیاناً فلسفه مملکت داری مقتضای چنین مجلس سری میشود وبتجربه هم رسیده پس بنده فرمایش جناب رئیس راکه در آخر جلسه سابقه عنی اطلاقه این علی اطلاقه‌را رد میکنم دوم مجلس سری‌را تا بحال عمل شده و سابقه پیدا نموده است بایست بازعمل شود ولی چون همین اصل برئیس مجلس حق داده ومختار نموده است که مجلس سری را منعقد بکند — چون نوشته میتواند - ویانکند لذا باید جناب رئیس دروقت رد کردن مجلس سری بفرمایند که آقایان امضاء کنندگان تقاضای مجلس خصوصی را لازم دانسته ولی من لازم نمی‌دانم ویا اینکه بفرمائید برفرض لزوم من حق دارم که منعقد نکنم اینکه بفرمائید بطور اطلاق مجلس سری مخالف مشروطه است و اذهان اهالی مملکت را نسبت بیک اصل صحیح قانون اساسی متزلزل نمایند ویک اصل ازقانون اساسی را بااینکه معمول شده است مجری نکنند وسایر آقایان هم تحسین کنند و یا کف بزنند پس بنده اعتراضات خودرا اظهار و بآقایان نمایندگان هم که دراینموقع اظهارخوشوقتی نمودند بعدازاظهار تأسف اخطار می‌نمایم که ثبت آنها را برای حفظ درجات اصول قانون اساسی انتخاب کرده‌اند وباید بدانند که مشروطیت ایران ازروی همین قانون اساسی تأمین شده است واجرای اصول آن فرض ذمهٔ رئیس و فرد فرد نمایندگان محترم است وبنده ختم میکنم نطق خودم‌را بهمین نوشتهٔ خودم.

رئیس — چون این استیضاحی است که آقای هشترودی ازرئیس کرده‌اند باید رئیس جواب بدهد عرض میکنم که اینجادراین تفسیریکه کرده‌اید اشتباهی کرده‌اید وآن نطقی که در آنروز کردم گویا اورا درست تعمق نفرموده‌اید بنده عرض نکردم مجلس سری بامشروطیت ایران مخالف است عرض کردم مجلس خصوصی وسری بامشروطیت منافات دارد زیرا هر جائی مشروطیتی دارد تمام مشروطیت‌ها یکجور نیست هرمملکتی یکجور مشروطیتی دارد بنده باز عرض می کنم که مجلس سری را بامشروطیت کامل منافی میدانم وهرجاکه مشروطیت گرفته شده است برای این بوده است که تمام معایب مملکت علناً گفته شود که در چاره آن بکوشند جدیت نمایند اگر بنا باشد بودجه مملکتی را بیاورند درمجلس سری یاخصوصی بخواهند ومردم ندانند که عایدات مملکت در کجا وبچه ترتیب وبا چه اصول تحصیل می‌شود وبچه مصرف صرف می‌شود این بدیهی است یکچنین مملکتی که بودجه‌اش درمجلس سری خوانده می‌شود مملکت اعتباری نخواهد داشت برای اینکه یکی ازخصوصیات واختصاصات مشروطیت اینستکه تمام مطالب درمجلس گفته شود که همه بفهمند که اعتبار آنمملکت زیادشود آقای هشترودی بعضی امورات است که راجع بامور مملکتی است وتا رأی نگیریم بموقع اجراء گذارده نخواهدشد وبعضی مطالب است که مذاکره می‌شود ورأی گرفته نمیشود این صحیح است چنانچه بعضی مطالب در اینجا شده است مذاکره شده‌است ورأی گرفته شده‌است ودور هم نیست که آنمطالب را نتوان گفت امور مملکتی است ولی مردم ازکجا میدانند که این قبیل مطالب که درمجلس خصوصی گفته می‌شود راجع بکدام یک از این دوشق است وآنوقت اذهان مردم میشود وآن اعتباری که شما میخواهید برای مملکت حاصل شود نمی‌شود پس بنده چیزی برضد قانون اساسی عرض نکردم عرض کردم بامشروطیت مطلق مجلس سری منافات دارد دیگر اینکه اصل ۳۴ قانون اساسی چنانچه فرمودند بمنده حق می‌دهد که آنمجلس سری‌راکه تقاضامیکنید اگر صلاح بدانم منعقد بکنم یا نکنم بنده صلاح ندیدم ومنعقد نکردم بهمین دلایلی که عرض کردم مجلس سری را منافی بامشروطیت میدانم.

هشترودی — توضیح دارم.

رئیس — دیگر دراین باب مذاکره نمیشود عرض کنم بعضی کمیسیونها منعقد میشود زیرا اوقات خودشان را معین کنند و کمیسیونها را منعقد کنند دیگر اینکه کمیسیون انتخابات درست جلساتش مرتب نیست واغلب از آقایان در دوجلسه بلکه درسه جلسه بلکه پنج جلسه حاضر نشده‌اند عجالتا ازذکر اسامی آنها صرفنظر می کنیم لکن اگر بعد مخبر کمیسیون اطلاع بدهد که حاضر نمیشوند اسامی ایشانرا مجبور میشویم که درمجلس بخوانیم — آقای میرزا احمد قبل‌از وقت اجازه خواسته بودند بفرمایند.

آقامیرزااحمد — عرض می کنم از بابت آقای معززالملک که از کمیسیون نظام استعفاء دادند عرض‌میکنم که یکنفر متخصص در اینکار بوده اند و استعفاء داده‌اند همینقدر اظهار تأسف میکنم واما راجع بسؤالی که دارم بنده چند وقت قبل‌از این یعنی ۶ ربیع‌الثانی از وزیر داخله درباب مقدمات اغتشاش که‌در قزوین بتوسط عزیزالله خان جلیل وند فراهم شده‌است سؤال کرد وتا کنون حاضر نشده‌اند ازبرای آنجواب استدعامیکنم که اطلاع بدهید حاضر بشوند از برای آنجواب ویک سؤال ازوزارت خارجه از بابت فتوای شیخ‌الاسلام عثمانی راجع بجواهرات مشاهر مشرفه عتبات نموده اند زودتر حاضر شود که جواب بدهد.

رئیس — همان‌وقتی که سؤال کردید بوزارت خارجه فرستاده شد ودرباب سئوال اول بازهم تأکید می‌شود — آقای بهبهت راجع بچه مطلب حرف داشتید.

بهبهت - راجع بکمیسیون انتخابات - رئیس بفرمائید.

بهبهت - چون بطور اجمال مذاکره شد که بعضی اعضاء کمیسیون انتخابات حاضر نمی‌شوند بنده ازاعضاء کمیسیون انتخابات هم وهفته سه‌روز ازابتدای آنوقت که معین‌شده است حاضر شده‌ام تاحوزه بندی نشود انعقادجلسات مرتب نخواهدشد اینمسئله‌را اعضاء کمیسیونهم مسبوق هستند باید اخطار بشود بوزارت داخله که‌حوزه‌هارا معین بکنند والان که دونفرازاعضاء کمیسیون اگر حاضر نباشد اکثریت که حاضر شد میتواند مذاکره کند ورأی بدهد.

رئیس - خوب کمیسیون انتخابات مطالبی که دارد روی کاغذ بیاورد بنده می‌دهم بنویسند دستور جلسات بعد شنبه ۲۲(۱) لایحهٔ استقراض (۲) قانون ثبت اسناد دستور سه‌شنبه ۲۵

(۱) راپورت شعبه پنجم راجع بنماینده گردسی (۲) بقیه‌شور اول درقانون پستی (۳) راپورت کمیسیون بودجه راجع بورثه دکتر مورل — پنجشنبه ۲۷ — (۱) شور دویم درقانون استخدام (۲) بقیهٔ شور اول درقانون پستی — دوفقره تقاضا شده است یکی از ادیب‌التجار ویکی‌هم ازحاجی شیخ‌اسدالله که چندنفر هم امضاء کرده‌اند ادیب التجار تقاضا کرده است که لوایحی که بایدبه‌نجف‌اشرف فرستاده شود جزءدستور سه‌شنبه ۲۵ گذاشته شود حاج شیخ‌اسدالله تقاضا کرده است راپورت کمیسیون بودجه راجع بامتداد سیم‌از عراق بخونسار جزو دستور پنجشنبه ۲۷ گنته‌شود — چون عده کافی‌نیست نمی‌توانیم رأی بگیریم.

هشترودی — بنده‌هم درکمیسیون انتخابات هستم که در کمیسیون عدلیه خود طوری شده است که اوقات انعقاد جلساتش دریکوقت شده است ازاینجهت بنده‌از کمیسیون عدلیه استعفاء میدهم بلکه‌در کمیسیون انتخابات کاری بکنم.

رئیس — حالا که اوقات کمیسیونها معین‌نشده است بهتر اینستکه تأمل کنید وسائل کمیسیون ها اوقات انعقاد کمیسیونها را معین بکنند آنوقت اگر مغایرات داشت وقت انعقاد این‌دو کمیسیون استعفاء کنید مجلس یکساعت ازشب‌ختم‌شد).

جلسه ۲۳۸

صورت مشروح روزشنبه ۲۲ شهر ربیع‌الثانی ۱۳۲۹

مجلس سه ساعت ونیم قبل ازغروب بریاست آقای موتمن‌الملک منعقد وسه ساعت قبل ازغروب رسماً تشکیل شد.

آقای معاضدالملک صورت مجلس قبل راقرائت کرد اسامی غایبین جلسه قبل بترتیب ذیل قرائت شد.

آقایان حاج وکیل‌الرعایا — اسدالله خان — دهخدا - آقاسید محمدباقرادیب - حاج امام‌جمعه بدون اجازه.

آقایان معین‌التجار - حاج‌شیخ علی‌خراسانی با اجازه غایب بودند و آقایان آقا میرزا ابراهیم قمی — دکتر حاج رضا خان نیم ساعت و حاج‌آقا بعد ازموقع مقرر حاضر شدند.

حاج‌امام جمعه - بطوریکه مسبوقید عرض هم کرده بودم بنده ناخوش بودم و پریروز که نیامده بودم بواسطه ناخوشی بود.

رئیس - عرض کردم این راجع بادارهٔ مباشرت

است وآنوقت هم که اجازه خواسته بودید برای دو جلسه بود .

شاهزاده لسان‌الحکماء - بنده درجلسه گذشته درقانون استخدام اعتراضم در آخر ماده ۱۴ بود که بکلی بیجا است بجهت اینکه نوشته از قدر اکثری که معین کرده نباید اضافه مقرری تجاوز بکند .

رئیس - میفرمائید نوشته نشده‌است .

لسان الحکماء - بله نوشته نشده است .

رئیس - اصلاح میشود اعتراض دیگری بصورت مجلس نیست .

بهبهت - درباب کمیسیون نظام نامه انتخابات آنشب بنده تصریح کردم که بواسطه حوزه بندی که دروزارت داخله باید ترتیب شود وهنوز نرسیده است چون درصورت مجلس نوشته شده بواسطه بعضی موانع خواستم عرض کنم فقط مانع همان حوزه بندی‌است که در وزارت داخله باید بشود

رئیس — آقای حاج سید ابراهیم سئوالی ازآقای رئیس‌الوزراء درباب استرداد اموال اهالی لار ازپسران قوام داشتید بفرمائید .

حاج سیدابراهیم - خاطرنمایندگان محترم بلکه همه مردم از این مسئله مسبوق است که مقارن فتح طهران پسران قوام یك حمله بلار بردند ویك قتل و غارتی درلار کردند بعقیده خودشان که اظهارمیکنند پنجاه کرور لکن قریب دوسه کرور بوده است که اموال اهالی لاررا بردند وبعدازآنکه دولت عفو عمومی داد آنها هم در شیراز بودند وقریب هشت نه ماه تلگراف کردند بتهران درکابینه اول که کابینه همین آقای سپهدار بودکه دولت حالا که عفو عمومی‌داده است نسبت باموال مردم که عفو عمومی نداده و نمیتواند بدهد و تلگرافات آنها بواسطه بعضی ترتیبات یا ملاحظات پیشرفت نکرد وهمینطور ماند تا این‌ایام که حکومت آنجا بغالب ازاهالی تلگرافات کرده اند و درتلگرافاتشان معلوم میشود که علت فساد فارس را ازآنها میدانند وحکومت آنها را توقیف کرده است مجدداً اهالی‌لار تلگرافات تظلم میکنند واستدعا می کنند که دولت حکم کند که اموال آنها را مسترد بدارند وعلاوه براین ازقراری که شنیده ام وتلگرافات رسیده است ورثه مرحوم آقا شیخ محمد باقر وورثه مرحوم سید احمد تظلم می کنند و استدعای قصاص قاتل را میخواهند و عرض میکنند که دولت مقصرین پلتیکی از حیث تقصیرات سیاسی را میتواند عفو کند اما قاتل راکه نمیتواند عفو کند ونمیتواند قصاص شخصی رابیخشد بنده میخواستم از رئیس الوزراء سئوال کنم که درخصوص مجازات آنها از حیث قاتل بودنشان و در باب استرداد اموال اهالی لارکه بغارت برده‌اند وشاید درآن کابینه واین کابینه هزار تلگراف از آنها رسیده است چه قراری داده اند بفرمایند .

رئیس‌الوزراء — درباب پسرهای قوام که قوام‌الملك حالیه و نصرالدوله باشند اینها قبل از دولت جدید همینطور که آقا میفرمایند مأمور شده بودند طرف لار وآنجاها بعضی تعدیات میکنند وبعدازفتح تهران وتشکیل دولت جدید تلگرافات کردیم حتی آن سید عبدالحسین لاری که بعضی حرکاتی‌هم از او ناشی شده بود اورا هم آوردند شیراز توقیف کردند آنوقت هم دولت عفو عمومی داد وقوام‌الملك حکومت کرمان گرفت ورفت بکرمان دیگرمطالبه اینکه این حکامی که رفته‌اند اینکه عرضحالی از اهالی لار بشود یا اینکه در مطالبه حقوقشان باشند نبوده است نه بدولت گفتند نه اینکه حکام توانستند ازعهده برآیند تاحالا که نظام‌السلطنه رفتند اول مهربانی کردند باآنها و بعد از هفت و هشت روز بدون اجازه دولت فقط تلگرافی بما کردند که چون اینها خیال شورش وبعضی اغتشاشات نسبت بشهرشیراز داشتند من آنها را توقف کردم وحبس کردم دراین باب درکابینه وزراء باحضور والا حضرت اقدس آقای نایب‌السلطنه مذاکره شد وحضرات سردارهای بختیاری بخصوص آقای سردار اسعد آمدند و شکایت کردند که حکومت علی رغم ما وبدشمنی ما این کاررا کرده اند .

رئیس — این خارج ازجواب وسئوال است جواب سئوال را بفرمائید .

رئیس الوزراء — جواب سئوال را عرض میکنم که بهیئت دولت کسی مخصوصاً ازطرف اهالی لارو صاحبان اموال عرضحال نکرده است که اموال مارارد کنید اما نظام‌السلطنه شکایت میکنند که این ها میخواهند باره اغتشاشات کنند لکن بدیهی است اگر این‌ها بی اعتدالی کرده‌اند باید مجازات شوند پس از آنکه مردم شکایت کردند وثابت کردند که اموال آنها رابرده‌اند معلوم است هیئت دولت هم باید رسیدگی کند اگر فی‌الحقیقة بی اعتدالی کرده‌اند مجازات شوند واموالی‌که برده اند بگیرد مسترد بدارد ولی میخواستم عرض بکنم که این‌طور شده است بما اطلاع نداده بود قبلا وبعد اطلاع داد وما بحکومت نوشیم که این در اختیار شما است هرطوریکه صلاح میدانید که همانجا از آنها مواخذه شود و احقاق حق مردم بشود یا اگر میخواهید تبعید کنید آنها را بیك‌جائی اختیارباخودتان است تفصیل این است .

حاجی سید ابراهیم — بلی عرض کردم تلگرافات سابق خیلی در این‌باب شده بودتلگرافات لاحق هم آمده است هرگاه بخواهید ارائه بدهم باید دولت در این باب ترتیبی بدهد بتبعید آنها کفایت ازحقوق مردم نمی کند مقصود بنده این‌است که حالا گرفته شده اند استرداد اموال و احقاق حق مردم بشود .

رئیس‌الوزراء — بلی صاحبان اموال خودشان باید شخصاً تظلم بکنند البته دولت هم بترتیب احقاق حق آنها را بنماید .

رئیس — آقای معتمدالتجار سئوالی داشتید از وزیر امور خارجه راجع بقبرستانی که روسها در تبریز تصاحب کرده‌اند .

معتمدالتجار — بلی از قراری که انجمن ایالتی آذربایجان تلگراف کرده است یکقطعه زمین قبرستانی را روسها تصرف کرده‌اند ومیخواهند در آن بنانمایند واین تولید یك هیجانی دراهالی کرده است که یکقطعه زمین قبرستان آنها را بطور غیر مشروع بدست آورده اند میخواهم بدانم که وزارت امورخارجه در این باب چه کرده‌اند که رفع هیجان اهالی بشود .

وزیرامورخارجه — در امیرخیز تبریز یك قطعه زمین نزدیك قبرستانی واقعشده بوده است که بر حسب اظهاراتیکه کرده اند دست مشیرالعلما بوده وبواسطه شخص ثالثی اورا خریداری کرده‌اند برای اداره راه و ازسفارت روس هم باین‌جا اظهار شد وبنده هم بتبریز تلگراف کردم وتحقیق کردم این‌طور جواب رسید که این زمین همین‌طور است وجمعی میگویند یعنی اهل آن محله که این‌جا قبرستان بوده‌است بنا مشخصاً دراین باب باوزیرمختارمذاکره کردم وقرار شد که هم در این باب بایالت وهم وزیرمختار بژنرال قونسول خودشان تلگراف بکنیم که دراین باب با اتفاق تحقیقات شود اگر فی‌الواقع قبرستان است که معلوم است مشروع نیست و البته آنها هم راضی نخواهند شد که در آنجا بنائی بشود و واگذار می‌شود و البته آنکسیکه زمین رافروخته است و آنهائیکه بانی اینکار بوده اند البته باید از عهده خساراتیکه وارد آورده اند و بنای مختصری که گویا بنا کرده‌اند برآیند و اگرزمین بطوریکه خودشان می گویند زمین بیاضی بوده‌است و خارج از قبرستان است و چون قیمة کم بوده است حالا خودشان می‌خواهند ببرند آن را هم اقداماتی بکنند که منجر باینجا هم نشود طرفین آن تعلیمات رابآنجا داده ایم که طرفین این اقدامات رابکنند و منتظریم که ازطرف آقای مخبرالسلطنه اقدامات وختم این عمل برسد .

رئیس — دستور امروزلایحه استقراضیه و ثبت اسناد است شروع می کنیم بلایحه استقراضیه برای اینکه مذاکرات در این خصوص بطور صحیح بشود بنده باید عرض بکنم باآقایان مخاطر آقایانرا مسبوق کنم که وزرای سابق در ۲۹ ذیحجه لایحه راجع باستقراض را بمجلس تقدیم کردند و این را رجوع کردند بکمیسیون قوانین مالیه کمیسیون قوانین مالیه در ۱۴ صفر بتفسیر این قرض رابودجه نوشته اند که قرائت میشود کابینه حالیه در ۱۵ ربیع‌الثانی هم لایحه دیگر پیشنهاد کرده‌اند بمجلس یکی راجع بترتیب این قرض یکی راجع بمخارج آن حالا برای این که بتوانیم بطور صحیح مذاکره بکنیم رای بگیریم بنده می‌خواهم قبل از وقت تکلیف خودم را بدانم که آیا آن لایحه راجعه باستقراض مقدم‌باشد یا این لایحه که راجع بمخارج است عقیده بنده اینستکه چون استقراض نتیجه خرج است از این جهت اول باید آن لایحه که راجع بمخارج است خوانده بشود و رای گرفته شود بعد از آنکه لایحه تصویب شد آنوقت شروع می کنیم بلایحه استقراض حالا اگر در مجلس مخالفی هست اظهار کنند و بعد رای بگیریم اگر مخالفی نیست بهمین ترتیب شروع کنیم - مخالف هست .

آقاشیخ‌علی‌شیرازی - بله بنده مخالفم بنده عرض می کنم که اول باید مذاکره استقراض بشود که استقراض رالازم می‌دانم .

رئیس — مذاکره دراین نیست درتقدیم وتأخیر این دو لایحه است.

آقاشیخعلی شیرازی - مقصود اینستکه استقراض را لازم میدانم و تقدیم مباحثه او را لازم میدانم.

افتخارالواعظین - بنده عرض میکنم اگر لایحه استقراض تصویب شد آنوقت باید بیائیم و گفتگو کنیم در مخارج اما اول که آمدیم و مخارج را تصویب یا رد کردیم بعد آمدیم سرلایحه استقراض اگر لایحه استقراض رد شد آنوقت مادرچه حرف زده ایم اولا باید مجلس استقراض بدهد بعد داخل مصارف شویم.

رئیس - در این باب مذاکره زیاد خواهد شد رأی میگیریم در اینکه اول لایحه مخارج مطرح شود و بعد لایحه استقراض آقایانی که موافقند لایحه مخارج مقدم شود بر لایحه استقراض قیام نمایند - (تصویب شد).

حالا اول شور در کلیات این لایحه میشود بعد داخل درمواد میشویم لازم بخواندن هم نیست بجهت اینکه طبع وتوزیع شده است و بهمه آقایان که اسامی خودشانرا دروروقه مخصوص اجازه نطق نوشته اند عرض میکنم که اسامی ایشان راجع باستقراض بوده است نه بمخارج

شاهزاده سلیمان میرزا اظهاری دارند بفرمایند.

شاهزاده سلیمان میرزا - ازبرای استقراض که بعد مذاکراتش را خواهیم کرد دولت مخارجی را فرض کرده است صورت آن مخارج یکی آن حساب بانک شاهنشاهی است که درماده اول نوشته شد یکی دیگر در ماده دوم نوشته شده که یك کرور تومان برای حقوق عقب افتاده قشون و امنیه و نظمیه آن ماده سوم آنستکه راجع بمواجب سفراست که آقای رئیس الوزرا می فرمایند آنهم باز از بابت حقوق گذشته است استقراض عموما در جاهائی که تصویب میکنند از برای مخارجی است که علاوه بر بودجه مخارجات اساسی برای مصارف ضروری پیدا میشود ومی خواهند اصلاحاتی بکنند محتاج بیك وجه فوق العاده میشوند و آن چون در محل های جاری مملکت بدست نمی آید زیرا که غالباً مخارج وعایدات آنها در مقابل یکدیگر معین شده است محتاج می شوند باستقراض.

رئیس - دراستقراض داخل نشده ایم راجع به مخارج بفرمائید.

- بله در استقراض نیست در مخارج عرض میکنم چون برای این مخارج است که محتاج باستقراض می دانند باین جهت اسمی از استقراض برده شد پس بنابراین هیچوقت نمی توانیم که استقراض بکنیم از برای چیزهای عقب افتاده همیشه نظریات در استقراض راجع میشود باصلاحات اساسی و انتظامات مملکتی و امروزه این مخارج که معین شده از برای این استقراض را لازم شمردند یك کرور تومان معین شده برای حقوق عقب افتاده قشون وامنیه و نظمیه این مسئله هم مثل سایر موادی که اینجا هست عدد بزرگی است بدون اینکه صورت جزء آن معلوم باشد که صورت جزء این یك کرور تومان که برای قشون و نظمیه و امنیه معین شده است چقدر است چند فوج است که حقوق نگرفته اند بچه ترتیب است چه حسابی داده خواهد شد متعلق بچند ماه است چقدر راجع بامنیه است چقدر راجع بنظمیه است درصورتی که برای نظمیه یك محلی بود که مالیات ثلث داشتیم که محل خرج نظمیه از آن مالیات ثلث بوده و امنیه که هنوز هم مجلس هست وخوانده نشده ودر کمیسیون هم گفتگو می شد که درامنیه اینقدر عقب افتاده ندارند و بنده از برای اینکار دوسیه اینرا خواستم که وزارت مالیه هنوزهم نداده اند لهذا بنده تارسیدگی بدوسیه این نکرده ام اطلاعات کامل ندارم نمی توانم اظهارعقیده خودم را مستقیماً دراین ماده بکنم فقط چیزیرا که اینجا می توانم اظهار بکنم اینستکه استقراض بهیچوجه نباید بمصارف عقب افتاده برسد زیرا که اگر ماحساب قروض عقب افتاده دولت رابپردازیم و اگر بخواهیم به مخارج عقب افتاده قشون بپردازیم.

رئیس — مذاکرات فقط راجع بلایحه مخارج است ودر مصارف شش ماهه پیشنهاد شده در این خصوص فرمایشی هست بفرمائید دراستقراض نیست.

سلیمان میرزا — عرض می کنم استقراض برای این مخارج است اگر بخواهیم استقراض بکنیم از برای این مخارج یعنی بخرج سابق قشون و نظمیه وامنیه بزنیم یا از قراریکه می گویند یکصد هزار تومان از بابت حقوق پس افتاده سفرا بدهیم بسایر جسابهائیکه راجع بکسر بودجه است بزنیم هیچ موقع باصلاحات اساسی نمی شویم و بنده بهیچ وجه تا صورت جزئیات اینهارا ندهند نمی توانم در این اظهار عقیده کنم واساساً رأی بنده اینست که نباید استقراض را بحساب گذشته بزنیم و لازم می دانم که هیئت وزراء صورت جزئیاتش رادرست به مجلس اطلاع بدهند تا این که اطلاع کامل حاصل شود بازهم عرض می کنم اساساً بمصارف گذشته نباید برسد.

متین السلطنه — اولا بنده تصور میکردم که بایستی شور درکلیات بشود و این ایرادیکه از طرف شاهزاده سلیمان میرزا شد در مواد بود و صورت جزئیات این مصارف راکه خواستند گمان میکنم وزراء توضیحات لازمه بدهند ولی یك مطلبی که لازم بود وباید گفته شود تصور فرمودند استقراض برای مصارف جدیدی بایدبشود و بحساب گذشته نباید صرف شود

رئیس — بایشان هم عرض کردم که این راجع باستقراض میشود

متین السلطنه — راجع باستقراض نیست همین قدر خواستم عرض کنم که استقراض فرمودند فقط از برای تأسیسات جدید باید بشود لازم بود عرض کنم که هیچ همچو چیزی نیست دولت هروقت یك استقراض لازم داشته باشد بایستی که بکند

وزیر مالیه — بنده نمی خواهم داخل اصل استقراض بشوم بواسطه اینکه ابتداء آقای رئیس بیان کردند که این مسئله استقراض مسئله نیست که حالا پیشنهاد مجلس شده باشد این در کابینه اسبق گفتگو یش شده است وبعددر کابینه سابق رسماً داخل مذاکره آن شده اند ودرماه ذی حجه داخل اینکار شده اند ولایحه اش را فرستاده اند بمجلس مجلس هم رجوع بکمیسیون قوانین مالیه کرده است و کمیسیون هم در ماه صفر راپورت خودش را داده است چون این مسئله گذشته نبود اینست در پروگرامی هم که از طرف وزراء حاضر پیشنهاد شد درآنهم ذکر شد که این استقراض راکابینه حاضرهم تعقیب خواهد کرد و داخل در مذاکره اش هم خواهند شد فقط یك تجدید نظری داشتند درآنجا وآن تجدید نظرهم از بابت خرجش بود بواسطه اینکه درکابینه سابق بعضی خرجها را منظور داشته بودند و حال اینکه تصور می کنم این خرجها ازآن خرجها لازم ترست که اگراین حرفها نشود شاید خرجهای دیگری هم که دراینجا پیشنهاد شده است ویقین داریم که وکلا درآنجا هم مساعدت خواهند کرد آن مصارف هم بی جا است بجهة اینکه این مصارف باید بشود تا بتوانیم درمصارف دیگری که ازاین وجه می شود ودر آن مواد نوشته شده است که مجلس تصویب خواهد کرد استفاده کنیم حضرت والا سلیمان میرزا اظهار فرمودند که تادوسیه این را نبینند نمی توانند رأی خودشان را بدهند عرض می کنم که صبحی از طرف آقای رئیس بینده آشکار شده بود که دوسیه اینکار را بایشان ارائه بدهم ایشانهم آمده بودند بوزارت مالیه ولی همانطوری که اینجا مسئله قرض یامخارج باهم مذاکره می شود آنجا هم همین طور مفهوم بنده شد یعنی نوشته بودند ازبابت این مخارج جدید استقراض بنده تصور کردم مقصود آن سیصد وچهل هزار تومانی است که سابقاً بطرز مساعده گرفته شده است ازاین استقراض وخرج شده است این بود که بنده گفتم صورت آنرا داده اند بکمسیون وکمیسیون هم طبع وتوزیع کرده اند وکلاء هم دارند وبعد بتوسط آقای عمید الحکماء معاون وزارت مالیه خبر رسیده بود بینده که مقصودشان اینست که بعداز این مساعده ثانیاً بعنوان مساعده ازبابت این استقراض چیزی گرفته شده است یا خیر بنده هم جواب دادم که از تاریخ بیست حوت تا بحال دیگر چیزی گرفته نشده است مقصودم اینست که دوسیه دیگری نبود اگر بود میتوانستم بحضرت والا شاهزاده سلیمان میرزا نشان بدهم آنچه بنده فهمیدم گمان کردم مقصود همین مخارج مساعده است که از این استقراض گرفته شده و حالا هم طبع وتوزیع شده است اما آن مخارجی که می گویند درماده دونوشته شده است لازمست صورت جزئیات آنرا بدهند وایشان اطلاع حاصل نمایند از طرف وزارت جنك ممکن است بطور مفصل بمجلس مقدس ارائه بدهند و کلیه بقایای حقوق آنها قریب دو کرور است یك کرور نیست بواسطه اینکه خیلی ازحقوق قشون عقب افتاده است بعضی پنجماه بعضی ششماه بعضی هفت ماه پرداخته اند وماتصور میکنیم که اگر این حقوق عقب افتاده پرداخته نشود یایك درجه پرداخته شود و نصفه بشود آن پولهائیکه من بعد خرج خواهیم کرد تصور میکنم که نتوانیم از

آنها فایده ببریم مثلا درخراسان قشون شصت هزار تومان طلب دارند درکردستان بیست وپنجهزاردر خودمرکز صدو هفتادوپنج هزار تومان اینها حقوق عقب افتاده قشون است که طلب دارند قریب دو کرور است واین دو کرور نه اینکه فقط دربابت قشون است بلکه ازبابت نظمیه و امنیه هم هست چنانچه معاون وزارت داخله هم حاضرند میتوانند صورت جزء آنها رابدهند که قریب یکصدوهفتاد هزار تومان ازبابت امنیه میبایست بدهند که در واقع این یك کروری که اینجا پیشنهاد شده است و هیئت وزراء میخواهند برای حقوق عقب افتاده قشون ونظمیه وامنیه حقوق عقب افتاده آنها از دو کرور کمتر نیست و شاید زیادتر هم باشد ولی این میزان یك چیزیست که تصور کردیم که تمام وکلاء تصویب خواهند کرد که پرداخته شود تابتوانیم شروع در اصلاحات کنیم.

فهیم الملك - بنده تصور میکنم که این مذاکراتی که می شود بترتیب صحیح نباشد زیرا لایحهٔ وزراء در کمیسیون مطرح شده است و در کمیسیون هم اصلاحاتی شده حالا در مجلس باید راپورت کمیسیون مطرح شود اگر بابعضی مواد آن مخالفتی دارند اورا علیحده اظهار خواهند کرد حالا در راپورتی که از کمیسیون آمده است میبایستی مذاکره شود یك چیزی که موضوع بحث نیست نباید مطرح قرارداد.

وزیر مالیه - اما حالا مذاکره که می شود راجع بلایحهٔ وزراء نیست راجع براپورت کمیسیون است بواسطه اینکه درراپورت کمیسیون این رایك کرور نوشته اند.

رئیس — نمایندگان محترم البته مسبوق هستند که وقتی راپورتی از کمیسیون داده می شود مقدم است برلایحهٔ وزیر یعنی اول بایدباوراى گرفت اینست که این دولایحه هردو برابر هم گذاشته شده هروقت بخواهیم رأی بگیریم اول به پیشنهاد کمیسیون رأی میگیریم اگر پیشنهاد کمیسیون رد شد آنوقت بپیشنهاد وزیر رای خواهیم گرفت.

وزیر مالیه — اینکه حالا ازطرف شاهزاده سلیمان میرزا اظهارشد این مطابق لایحهٔ وزراء است ربطی براپورت کمیسیون ندارد در کمیسیون یك کرور نوشته اند.

وحیدالملك — بنده هم یك اشکالی میبینم در اینجا حضرت رئیس می فرمایند که درمخارج باید مذاکره کرد بنده نمی دانم چه مخارجی تمام این مخارج در مقابل یك استقراض است بنده نمی توانم بگویم این مخارج صحیح نیست شاید یك چنین مخارجی لازم باشد ولی این مخارج را باید از نقطهٔ نظر استقراضی ملاحظه کرد و مذاکره کرد اگر این مخارج توأم است با استقراض بنده مخالفم واگر توأم نیست یك همچو مخارجی پیشنهاد شده است باید بموقع اجراء بیاید آنوقت این یك شکل دیگری پیدا میکند آنوقت بنده شاید حالا نتوانم بگویم موافقم یا مخالفم.

رئیس — بنده که رأیی ازخودم نمیتوانم عرض بکنم ازمجلس رای درتقدیم وتاخیر گرفتیم بتقدیم لایحهٔ مخارج رأی دادند واین مقدم شد حالا نمیشود تغییر داد.

وحیدالملك — اگر این مخارج در مقابل استقراض است بنده باآن مخالفم.

رئیس - البته درمقابل استقراض است.

وحیدالملك -- پس باید اسم استقراض برده شود.

رئیس - بنده عرض نکردم که بکلی اسمی از استقراض برده نشود عرض کردم مذاکره درکلیات لایحهٔ مخارج است باید طوری داخل در مذاکره استقراض شد که ازموضوع خارج نشویم.

وحیدالملك - پس اگر این مخارج در مقابل استقراض است اجازه می فرمائید که بنده عرایض خودم را عرض کنم عرض میکنم کلیه بودجه مخارج مملکتی که پیشنهاد مجلس شورای ملی میشود بردوقسم است بودجه حسب العاده بودجه فوق العاده و همیشه هم بودجه راجع میشود بسآتیه نه آنکه بودجه راجع بشود بگذشته و بسودجه حسب العاده همیشه ازمحلهای مالیاتهای محلی پرداخته می شود وخیلی بندرت اتفاق میافتد که ازبرای آنها یك استقراض یابك محل فوق العاده معین شود ولی از برای مخارج بودجه فوق العاده که متضمن اصلاحات اساسی وتعمیرات مملکتی است استقراض می شود ولی همیشه باید دانست که چه بودجه حسب العاده وچه بودجه فوق العاده همیشه راجع میشود بآینده هیچوقت بودجه راجع بگذشته نمیشود زیرا که درهر تصویب مخارج پارلمانی معین مخارجی را که پارلمان تصویب میکند همیشه یك کنترل ونظارتی منضم است وهمیشه کنترل ونظارت درمخارجی متصور است بشود که آن مخارج درآتیه باید بشود در مخارج شده وچیز گذشته هیچوقت نمیشود ازبرای اوبك کنترل ونظارتی تعیین کرد وهیچگونه کنترلی بمخارج گذشته تعلق نمیگیرد مرغ ازقفس بیرون رفته را هیچوقت نمیتوان برگردانید بقفس یك خرجی که شده ویك محلی که پرشد دیگر نمی شود نظارتی باو معین کرد حالا این مخارجی راکه دولت پیشنهاد میکند بدو قسمت منقسم می شود یك قسمتش راجع میشود بتأدیه یك استقراضی که قرض است که حالا موجود است یعنی طلب بانك و یك قسمتش راجع می شود ببودجه مخارج حسب العاده مملکت بنده هیچ چیز فوق العاده در آن نمی بینم یك قسمتی راجع بمواجب پس افتاده قشون نظمیه وامنیه ویك قسمتی راجع میشود بخرید اسلحه که خریده شده است ویك قسمت دیگر ازبرای مخارج امساله فشونی آنهم جزو مخارج حسب العاده است این قسمت ثانوی مخارج آنهم بدوقسمت تقسیم میشود یك قسمت آنرا میشود داخل بودجه پارلمانی آورد ویك قسمتش را نمی شود داخل بودجه پارلمانی آورد یعنی در یك قسمت کنترل تعلق میگیرد پس میشود که داخل بشود یعنی داخل بردجه پارلمانی کرد ودریکقسمت کنترل تعلق نمیگیرد درحقوق یا افتاده قشون ونظمیه وامنیه وژاندارمری چه کنترلی میتوانیم داشته باشیم در حقوق پس افتاده سفرا آیا چگونه نظارت می توانیم داشته باشیم در مورد پول هائی که از بابت حقوق های پس افتاده بطور مساعده گرفته شده وخرج شده است که حالا صورتش را بنده در روی این ورقه می خوانم ما که مجلس شورای ملی هستیم چطور می توانیم نظارت کنیم پس در یك قسمت این می شود نظارت کرد و ممکنست جزء بودجه شود ودریك قسمت دیگر تصویب پارلمانی هیچ تعلق نمی گیرد فرض بفرمائید در این صورت همین که وزارت مالیه پیشنهاد می کند وطبع و توزیع شده است دراین بعضی جزئیات دیده میشود که بعضی پولها بطور مساعده از بانك گرفته اند و خرج شده است حالا تصویبش را می خواهند ازما بگیرند که تصویب کنیم و اسمش اینست که این یك کنترلی خواهد داشت یك کمیسیون کنترلی معین خواهد داشت و نظارت تامه در این محل خواهند کرد فرضاً دروجه خزانه ازبابت پرداخت حوالجات صدهزار تومان دیده میشود نمی دانم که چه حوالجایی می نویسند ازبابت پرداخت فلان حواله بنده نمی دانم این چه حواله بوده است ازچه بابت بوده از بابت بودجه ایتایل سلطنتی ده هزار تومان گرفته اند و خرج کرده اند این چه نظارتی دارد این خرج شده است و بمصرف رسیده است بنده نمی دانم خرجی که شده است چطور تصویب کنیم آنهم بهیچ چیزی که اطلاع نداریم از ایتایل که بودجهٔ سلطنتی چه بوده حقوق پس افتاده اجزاء مرکزی وزارت مالیه هشتاد و شش هزار تومان و کسری این را بنده نمی دانم این پولی که باجزاء مرکزی داده شده است ازبانك گرفته شده است دراین چه نظارتی شده است چه کنترلی شده است چه تفتیش می شود حالا در این خرج کرد پس قسمت اول این مخارج یعنی قسمت اولی که جزء بودجه متعارفی می آید بکلی ازاین کنترل و بودجهٔ متعارف خارج است وقریب دو کرور میشود اگر پیشنهاد اولی وزراء را مأخذ قرار بدهند و اگر وزراء پیشنهاد خودشانرا پس بگیرند قریب یك کرور می شود و این مأخذ دو کرور و کسری بکلی از تصویب بودجه خارج است و از ترتیب بودجهٔ عمومی و حسب العاده خارج شده است و هیچ پارلمانی نمی تواند در بارهٔ آن رأی بدهد واما درقسمت ثانوی او که راجع میشود بمخارج قشون یکساله آنهم جزء مخارج عادی است و متضمن همچگونه اصلاح اساسی و تعمیرات مملکتی نیست بنده نمیدانم فی الواقع این صورتیکه اینجا پیشنهاد شده است دو کرور کسری اینرا ازروی چه مأخذ علمی چه تاکتیکی چه وضعی چه نقشه نظامی پیشنهاد کرده اند که بنده بدانم این مستلزم امنیت متضمن ضمانت امنیت اینمملکت خواهد بود اینراد نمیدانم واینرا هم چون جزء بودجه حسب العاده میدانم ودرمقابل این مبلغ مخارج که تقریباً دو کرور و کسری از کنترل ونظارت خارج است وسه کرور کسری آن در مخارج فوق العاده مصرف نمیشود بنده آنوقت تصویب نمیکنم که یك محل فوق العاده تخصیص شود ازجانب پارلمان وبمخارج حسب العاده برسد تا چه برسد بیك استقراض خارجه که مملکت را دچار یکزحمات فوق العاده بکند ویك بار گرانی تحمیل بودجه مملکت بشود در آتیه وصرف این چیزها بشود پس بکلی بنده اینرا رد میکنم وبااین مخالفم.

فهیم الملك -- دوسه فقره از این مخارج را

بطوریکه آقای وجدالملک فرمودند راجع است بسال گذشته ولکن فرمایشاتشان راقبول نمیکنم که مخارج باقیمانده سال گذشته را هیچوقت نمیتوان در بودجه آتیه آورد وخاطرشانرامتذکر میکنم بآنچه‌زیکه در یکماده ازقانون محاسبات عمومیکه از مجلس گذشت نوشته‌شده‌بود که‌مخارجیکه تاآخر سنه‌مالیه‌موقع‌خرج پیدانکرده‌است‌ازبودجه‌برگشت‌خواهد کرد ومخارجیکه موقع خرج پیدا کرده است ولی‌درموقع معینه حواله تشخیص‌داده نشده‌است پس‌از برگشت از بودجه دوره عمل منقضیه جزءبودجه دوره عمل‌بعدشده حواله داده میشودمثلاملاحظه‌بفرمائیدهمین‌حساب‌سفرا که دراینجا نوشته شده‌است سفرا یکمقرری داشته اند که ازچند سال پیش داده نشده‌است واین‌عقب افتاده‌را هر وقت دولت بخواهد بدهد باید داخل‌بکبودجه‌بشود‌حالاچون بودجه‌های‌پیش‌تمام‌شده‌است امسال که‌اول‌سال‌تنکوزئیل است دولت‌باید یک‌ترتیبی‌بدهدویکوجهی‌را تخصیص کند که‌ازبابت‌حقوق عقب‌افتاده سفرا داده‌شود و قهراً اینوجه بمخارج امسال اضافه میشود هیچوقت حساب گذشته را بعنوان همانسال نمیآورند‌بکوبندا‌ین‌بودجه توشقان ئیل‌است اینهائی هم که‌نوکر دولت‌بودند واز طرف دولت‌برای‌یک‌کاری‌مأموریت‌داشتند بایدحقوق هم‌داده شود حالا این حقوق یا‌حقوق دیگر یا آن عرضی ندارم اساساً عرض‌میکنم که‌مخارج سنه گذشته ممکن‌است که‌دربودجه سنه‌آتیه نوشته‌شود‌آنچه‌درباب تفتیش اظهارفرمودند تفتیش دوحالت‌دارد‌حالت‌اولش اینستکه‌در ضمن‌عمل تفتیش میشود صورت دیگرش اینستکه بعداز ختم عمل تفتیش بشود قبل از عمل هیچوقت نمیشود تفتیش کرد تفتیش هم حالا یک ترتیب علیحده دارد که باید یک نظامنامه برای او بنویسندکه هر وقت از وزارتخانه یک مفتشی میرود بینا وبصیر باشد و بداند چه تفتیش باید بکند ولی تفتیش عمده اش در آخر میشود یعنی آن تفتیش است که بعد از گذشتن دوره عمل دیوان محاسبات باید بعمل بیاورد و با آن ترتیکه معین شده است‌صورت آنرا‌بمجلس بدهد حالا یک‌ترتیبی نباید بشود شده‌است آیا‌اگر یک نقص ویک‌قصوری در سابق کرده ایم باید همانطور بحال خودش بگذاریم وهیچ اقدامی نکنیم ماامروزکاریرا که شروع بکنیم لابد ازپیش‌یک‌نواقصی ازآن خواهد بود‌مثلاً‌میفرمایندسیصدوچهل‌هزارتومان خرج‌شده است حالا فرض کنیم‌که بدون تفتیش بوده است‌ولی حالا باید بدانیم چه شده است آن خرجهائی که شده است‌آیا صحیح بوده است یاخیر نه‌اینکه چون گذشته است دیگر داخل تفتیش آن نشویم بلکه اهمیت این تفتیش بیش‌از اهمیت آن‌تفتیشی‌است‌که دربین‌عمل میشود ودرخصوص نقاطی که معین شده است هیئت وزراء سابق آمدند در کمیسیون‌مذاکره کردند و از برای نقاطیکه اغتشاش آنها اسباب اغتشاش بعضی نقاط‌دیگرمیدانستند تقسیماتی کردند برای فرستادن‌قوه نظامی‌بآن نقاط ولی معلوم‌است که‌کلیه قوای نظامی منحصربااین چند نقطه‌نمیشود وآنچه‌ دربودجه معین‌کرده اند تقریباً قریب ۳۷ یا ۴۰ هزارقشون معین شده‌است ازبرای تمام نقاط ایران اینکه اینجا معین شده است برای اینستکه چون بعضی‌ازنقاط مالیاتش بطوری‌که میدانند‌درسال گذشته‌کاملاوصول نشده است‌و امسال‌هم احتمال این بود‌که‌مثل سال گذشته بشود دولت اگرمیخواست چیست یک‌لایحه‌است که‌راجع است بمخارج گذشته ویکسال‌و‌سه‌ماه‌بعدازختم دورهٔ عمل بمجلس پیشنهاد میشود ومجلس ماده بماده درآن رأی بدهدسفرا قریب سیصدوچندهزارتومان طلب کارهستندوعجالتاً صدهزار تومان‌معین کرده‌اند که‌بآنها داده شودپس دردوجمله که‌فرمودند یکی آنکه مخارج گذشته‌را نباید جزءبودجه آوردبنده عرض‌میکنم که‌موافق قانون محاسبات عمومی می‌توانیم بیاوریم وحق هم داریم و اینهم‌که فرمودند مخارج گذشته است این‌طور نیست‌که تماماً برای‌مخارج گذشته‌تخصیص شده باشد .

رئیس - مذاکرات در کلیاتش گویا کافی باشد (گفتند کافی نیست)

رئیس - پس‌رأی‌می گیریم‌دراینکه‌مذاکرات کافی است یا کافی نیست آقایانیکه مذاکرات را کافی می‌دانند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند) باکثریت (۳۸) رأی تصویب‌شد که مذاکرات کافی است — ولی‌عرض‌میکنم که کمیسیون ترتیب ماده‌بندی راطوری کرده است که‌رأی گرفتن درآن خیلی اسباب اشکال است‌باوجود این خوانده‌میشود حالا باید رأی بگیریم دراینکه داخل درشورمواد شویم — آقایانیکه‌موافقندقیام نمایند باینکه‌داخل درشورمواد بشویم — (اغلب قیام کردند) .

رئیس - باکثریت تصویب شد - ماده اول خوانده میشود بعبارت ذیل‌قرائت گردید .

ماده ۱ - مبلغ دو کروروپنج لیره انگیسی که موافق لایحه که‌بمجلس‌پیشنهاد گردیده است دولت بتوسط بانک شاهنشاهی قرض میکند برای مصارف ذیل تخصیص میشود .

(۱) شش کروروسیصد ونودوشش هزارونود هفت تومان‌برای پرداخت قرض‌جاری دولت ببانک شاهنشاهی .

(۲) سه کرورتومان اعتبار برای مصارف پانزده‌هزار وششصد وبیست‌وهشت‌نفر قشون برای فارس . بنادر . اردبیل . قراچه داغ . استراباد . شاهرود . بروجرد . لرستان . عربستان‌موافق صورتیکه علیحده‌بجزء تعیین شده‌است مبلغ‌مزبور از بودجهٔ کل قشونی تنکوزئیل برگشت‌خواهد کرد

(۳) - دویست و بیست هزار تومان اعتبار برای پرداخت قسط‌اول‌اسلحه که‌دولت‌خریداری‌خواهد کرد ودرمادهٔ چهارم شرح‌داده می‌شود .

[٤] سیصد هزار تومان ازبابت حقوق عقب افتاده سفرا ومأمورین دولت‌ایران در خارجه .

[٥] دویست هزار تومان برای اصلاحات اداره امنیه باین ترتیب که‌هشتاد هزار تومان برای حدود جنوب که در تحت ریاست‌ژنرال تالتا واقع است تخصیص میشود ویکصدوبیست‌هزارتومان باید بماند تاپس‌ازورود متخصصین‌سوئدی‌موافق‌پیشنهاد ایشان بترتیبیکه‌درماده پنجم ذکر میشود بمصرف اصلاحات اساسی اداره امنیه برسد .

(٦) سیصدوچهل‌هزار تومان برای‌پرداخت وجوهیکه از بابت استقراض اخیراً دریافت شده و صورت آن علیحده بنظر نمایندگان می رسد مصرف میشود حتماً باید تفتیش‌شود اعم از اینکه گذشته باشد یا آتیه باشد لایحه تفریغ بودجه چیست یک‌لایحه‌است که‌راجع است بمخارج گذشته ویکسال‌و‌سه‌ماه‌بعدازختم دورهٔ عمل بمجلس پیشنهاد میشود ومجلس ماده بماده درآن رأی بدهدسفرا قریب سیصدوچندهزارتومان طلب کارهستندوعجالتاً صدهزار تومان‌معین کرده‌اند که‌بآنها داده شودپس دردوجمله که‌فرمودند یکی آنکه مخارج گذشته‌را نباید جزءبودجه آوردبنده عرض‌میکنم که‌موافق قانون محاسبات عمومی می‌توانیم بیاوریم وحق هم داریم و اینهم‌که فرمودند مخارج گذشته است این‌طور نیست‌که تماماً برای‌مخارج گذشته‌تخصیص شده باشد .

رئیس - مذاکرات در کلیاتش گویا کافی باشد (گفتند کافی نیست)

رئیس - پس‌رأی‌می گیریم‌دراینکه‌مذاکرات کافی است یا کافی نیست آقایانیکه مذاکرات را کافی می‌دانند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند) باکثریت (۳۸) رأی تصویب‌شد که مذاکرات کافی است — ولی‌عرض‌میکنم که کمیسیون ترتیب ماده‌بندی راطوری کرده است که‌رأی گرفتن درآن خیلی اسباب اشکال است‌باوجود این خوانده‌میشود حالا باید رأی بگیریم دراینکه داخل درشورمواد شویم — آقایانیکه‌موافقندقیام نمایند باینکه‌داخل درشورمواد بشویم — (اغلب قیام کردند) .

رئیس - باکثریت تصویب شد - ماده اول خوانده میشود بعبارت ذیل‌قرائت گردید .

ماده ۱ - مبلغ دو کروروپنج لیره انگیسی که موافق لایحه که‌بمجلس‌پیشنهاد گردیده است دولت بتوسط بانک شاهنشاهی قرض میکند برای مصارف ذیل تخصیص میشود .

(۱) شش کروروسیصد ونودوشش هزارونود هفت تومان‌برای پرداخت قرض‌جاری دولت ببانک شاهنشاهی .

(۲) سه کرورتومان اعتبار برای مصارف پانزده‌هزار وششصد وبیست‌وهشت‌نفر قشون برای فارس . بنادر . اردبیل . قراچه داغ . استراباد . شاهرود . بروجرد . لرستان . عربستان‌موافق صورتیکه علیحده‌بجزء تعیین شده‌است مبلغ‌مزبور از بودجهٔ کل قشونی تنکوزئیل برگشت‌خواهد کرد

(۳) - دویست و بیست هزار تومان اعتبار برای پرداخت قسط‌اول‌اسلحه که‌دولت‌خریداری‌خواهد کرد ودرمادهٔ چهارم شرح‌داده می‌شود .

[٤] سیصد هزار تومان ازبابت حقوق عقب افتاده سفرا ومأمورین دولت‌ایران در خارجه .

[٥] دویست هزار تومان برای اصلاحات اداره امنیه باین ترتیب که‌هشتاد هزار تومان برای حدود جنوب که در تحت ریاست‌ژنرال تالتا واقع است تخصیص میشود ویکصدوبیست‌هزارتومان باید بماند تاپس‌ازورود متخصصین‌سوئدی‌موافق‌پیشنهاد ایشان بترتیبیکه‌درماده پنجم ذکر میشود بمصرف اصلاحات اساسی اداره امنیه برسد .

(٦) سیصدوچهل‌هزار تومان برای‌پرداخت وجوهیکه از بابت استقراض اخیراً دریافت شده و صورت آن علیحده بنظر نمایندگان می رسد

(۷) تتمه وجه استقراض برای پرداخت قسمتی از حقوق عقب افتاده سنه ایت‌ئیل‌قشون وامنیه ونظمیه تخصیص می‌شود که‌پس ازتفتیش واطمینان از عده وحقوق آنان ازمبلغ مزبور که‌قریب دویست‌وپنجاه هزار تومان می‌شود قسمتی ازآنرا داده وتتمه رااز بابت بقایای محلی‌وصول کرده‌بپردازند .

رئیس-چون ماده اول‌متضمن شش‌فقره‌مطلب است یکی‌یکی مذاکره میشود اول‌شروع می کنم بفقره اول آقای منتصرالسلطان‌مخالفید .

منتصرالسلطان — وقتیکه بخواهند این خرج‌رااز محل‌استقراض بکنند‌البته مخالفم .

رئیس— پس بفرمائید .

منتصرالسلطان- در بابت تأدیه قرض بانک چون‌این قرض را دولت ثابت کرده است و البته وقتیکه مابخواهیم اینرا از محل یک قرض جدیدی تأدیه بکنیم بطریات مافرق خواهد کرد که آیا بایستی ماازاین قرض رابکنیم و از این قرض جدید این‌قرض‌ثابت رابپردازیم یاسیر اینرا هم‌مقدمهٔ‌اجاره می‌فرمایند عرض بکنم که چون کار این استقراض خیلی اهمیت دارد حوبست آقایان نمایند گان بایک خونسردی وبایک عدم‌حرارت مذاکره‌درآن‌بفرمایند ودرست دقت بکنند تااینکه بتوانیم بخوبی در آن مذاکره بکنیم ماها که‌با هم‌ضدیت شخصی نداریم یک‌دسته عقیده‌شان اینست که این قرض باین دلیل صحیح‌است‌یک دسته‌دیگرعقیده‌شان اینستکه صحیح نیست پس‌درخصوص این‌استقراض که می‌شود ما اگر بخواهیم قرض بانک را بپردازیم چون دولت اینرا قرار گذاشته است که‌اصلا وفرعاً از محل عایدات گمرک جنوب بپردازد باید ببینیم که‌چه مارواردار کرده‌است که‌بازحمت قرض جدیدی‌نموده‌بپردازیم پنده تصور میکنم که‌با این ترتیب آن مقصودی راکه می خواهیم بدست نیآید بلکه یک‌خسارت بزرگ برمملکت وملت واردخواهیم‌کرد وبنده‌بآن دلائل کلی که دارم نمی توانم داخل این استقراض بشوم و نمی توانیم تصویب بکنم که محل این قرض کوچک بانک را از این وجه استقراض به پردازیم .

معززالملک — بنده تصور می کنم که حقیقتاً نمیشود بااین ماده هیچ مخالفتی کرد بجهة اینکه ما یک قرضی‌داریم که باتنزیل صدی هفت‌آن را نزول می‌دادیم حالا آمده‌ایم باوجهی زیادتر و همان محل سابق بصدی پنج تبدیل کرده‌ایم و یک پولی دراین موردیکه دولت خیلی محتاج بپول است وماهاهم مسبوق شده‌ایم که تا امروز یک مشت پول نداشته باشیم دولت نمی تواند امور خودش راباید بیندازد بدست مابیاید و آن قرض را هم که بیانک انگلیس داریم آنرا هم می پردازیم دز اینصورت تصور نمی‌کنم که مخالفتی دراین خصوص‌باشد

منتصر السلطان - چون در عرایض بنده سوء تفاهمی شده است‌اجازه بفرمائید توضیح کنم

رئیس - بفرمائید

منتصر السلطان - بنده‌عرض کردم‌فرضی راکه در صدی‌هفت فرع می دادیم بیانک امروز که از هر ۵ — ۰/۰۱۲ نزول از قرض جدید کسر می کنند و هر هشتاد وهفت ونیم ۵ فرع می دهیم در حقیقت صدی هفت می‌شود . اگر دقت بفرمائیداین مسئله را خواهید دید که صدی پنج فرع‌و۵-۰/۰۱۲ نزول خیلی فرق‌دارد یاقرض بابت سابق بانک

رئیس - همینقدرکه توضیح دادیدکافی‌است ازبرای رفع‌سوء تفاهم .

محمد هاشم میرزا — آقای معززالملک گویا فراموش کرده‌اند که در مدت این استقراض حرف است‌که می خواهند تبدیل بکنند این قرض ۱۵ ساله‌را بقرض ٤۵ ساله‌و عقیده بنده این است که‌آن‌ماده‌مذاکره ندارد‌قرض سابق است‌علی‌ای‌حال بایستی تأدیه‌شود ولی در باقی مواد بایدمذاکره بشود که اولا این مخارج را لازم داریم یا این که لازم نداریم بعداز آنکه لازم داشتیم آنوقت باید ببینیم که راه چاره‌برای‌آنهادارایم یاینکه‌راه‌چاره نداریم‌آنوقت این‌قرض‌راتصویب‌بکنیم‌پس‌باید اولا مصارف را بخواهیم بیاورند وببینیم در صورتی که آن مخارج رالازم داریم ببینیم می‌توانیم آنها را ازبودجه‌ئیکه حالا داریم بدهیم یااینکه نمی توانیم بدهیم آنوقت در لزوم این استقراض مذاکره بکنیم والا این ترتیب گمان می کنم که ترتیب صحیحی باشد

وزیر مالیه — اینجا آقای محمد هاشم میرزا اظهار کردند که چرایک قرضی‌را که ثابت‌شده است درمدت ۱۵ سال‌بدهیم تغییر می‌دهند به ٤۷ سال خوبست متوجه آن‌یک ماده باشند که در کنترات نوشته شده است که بعدار پنج سال دولست آزاد خواهدبود که هر وقت بخواهد حق دارد این قرض را به‌پردازد لازم نیست که تا چهل و هفت سال منتظر باشد

رئیس — آقای سلیمان میرزا مخالف هستید .

سلیمان میرزا - بنده درکلیه اینهامخالف هستم وعرض می کنم که تاصورت جزء نباشد مانمی توانیم درآنها رأی‌بدهیم این قرض بانک هم همین طور است لابد یک صورتی دارد آن صورت باید که مابهبینیم‌تا این که‌بتوانیم‌در این‌خصوص رأی خودمان را بدهیم .

وزیر مالیه - این که صورت می خواهند درکمیسیون همان وقتی‌که این مطلب پیشنهاد شد صورتش را آورده‌اند و داده‌اند و ثانیاً مطابق این کنترات وصورتیکه الان‌هست مقروض بانک‌هستیم دیگر در این باب چه صورتی می خواهند اینقرار دادی است که از سابق مابین دولت ایران وبانک شده‌است ومعلوم‌است که‌دولت مقروض است‌دیگرچه صورتی‌لازمست داده‌شود‌درزمان‌مرحوم‌صنیع‌الدوله هم صورتش را آورده‌اند

منتصر السلطان - بنده‌خواستم‌بازتکرار کنم که‌علت مخالفت بنده این‌بودکه‌این‌صحیح‌است که وقتیکه ما ملاحظه بکنیم می‌بینیم که‌بعد ازپنج سال دولت حق دارد که این قرض را بپردازد ولی ما همیشه باید در یک کاری که اقدام می کنیم از استقراض صرفه دولت را منظور داشته باشیم وقتی که مایک پولی را صدی دوازده ونیم‌کم میکنیم بعضی در صدی هشتادوهفت تومان ونیم بگیریم‌و این هشتادوهفت تومان‌ونیم را که فرع‌بینندیم‌تقریباً نزدیک به صدی‌هفت‌برای ماتمام میشود وآن‌صدی دوازده از جیب ملت ودولت‌رفته است پس‌ما فلسفهٔ باید یک نظری‌داشته باشیم که یک بهره برای‌ملت ودولت حاصل کرده باشیم یعنی اگر صلاح‌دانستیم قرض کلی بنمائیم که‌کلیه استقراض دولت ایران را تأدیه‌کنیم و یک راه آهنی هم بکشیم در مملکت والا در اینکه‌نزول وتنزیل بدهیم و یک قرض‌ثابت را که ۰/۰۷ بوده‌است آنرا‌ازوجه‌قرض کوچکی که‌درواقع صدی‌هفت جهت ما تمام می‌شود بدهیم‌فایدهٔ برای ما ندارد .

فهیم‌الملک — بنده‌مایل‌می‌باشم که‌ما به‌همین شکل هم آن مراعاتی‌را که‌بایدازحال ملت ومملکتی بعمل بیاوریم آورده ایم و این شکل استقراض هم مخصوص باینجا نیست و اول‌وجه‌هم نیست که‌اینگونه استقراض می‌شود استقراض دولتی دو چیز دارد که اگر آن نباشد هیچ دولتی نمی‌تواند قرض بکند اشخاص متفرقه و مردم بازارخیلی‌استقراض‌برایشان بهتر است یکی اینکه تنزیلش زیاد است و یکی اینکه تأدیه‌اش آسان است بعبارت واضحتر عرض کنم اگر بنده یک قرض کردم و در تأدیه قصور بنمایم ممکن است طلبکار بنده را بعدلیه جلب‌بکند و طلب خود را از بنده بگیرد ولی در قروض که بین دولت می‌شود یک‌شکل دیگری دارد آنچیزی که مردم را وادارمی کند که مایل‌باشندیکی‌نزولی است که برای‌اسهام قرار می گذارند مثلا شخصی هشتاد وپنج تومان یا نود تومان می‌دهد ویک‌سهم صدتومانی می‌خرد و مقدار آن بسته است بتفاوت تنزیل که هرچه کمتر باشد نزول زیادتر است مثلا صدی دوازده تا برسد بیانزده و یکی هم راجع بمدت است که تا یک مدتی مطمئن هستند که یک وجهی دریافت می‌دارند و این را هم که ملاحظه میفرمائید قروض است که از چند سال قبل یعنی‌از زمان مظفرالدین‌شاه ومحمدعلی‌میرزا شده است‌ودر آنوقت ازصدی دوازده‌یابیشتر تنزیل می‌دادندحالا ملاحظه می‌فرمائیدتنزیل صدی دوازده را با صدی هفت و بینیم کدام ضررش بیشتر است علاوه‌براین از تثبیت آن قروض قرار شد در سال سیصد وهفتاد هزار تومان داده‌شود‌آنقرض را پانزده‌ساله‌باتنزیل صدی هفت مستهلک کنند و حالا می خواهند ۵ - ۰/۰۱۲ آنرا نزول بکنند و با این ترتیب چیزیکه سالیانه خواهند داد از برای استهلاک‌این قرض بیش از آنچه که سابق می‌دادند نخواهد بودو بعلاوه یک مبلغیکه پنج‌کرور است میماند برای‌کار های فوری لازم دولت این دوصرفه منظور است‌و وثیقه هم‌که از برای اینقروض می‌دهند‌هیچ‌چیزی نیست مگر همان وثیقه که ازبرای قرض سابق بوده است پس در این‌صورت تصور می کنم‌که مجلس ملاحظه حال ملت و مملکتی را در این‌قرض کرده

است و بعد از پنج سال هم اگر بخواهیم بدهیم دستمان بازاست و می‌توانیم تمام این فرض را بدهیم.

رئیس — چون اسامی آقایانیکه اجازه خواسته‌اند زیاد است بنده مجبورم در هرمرتبه برای کافی بودن مذاکرات رأی بگیریم آقایانیکه مذاکرات را در این فقره کافی می‌دانند قیام نمایند [اغلب قیام کردند] باکثریت (۳۶) رأی تصویب شد از فقره دوم مذاکره می‌شود فقره دوم قرائت شد.

محمدهاشم میرزا - چون اینماده یک ماده است که اگر توضیحاتی داده نشود شاید هر نقطهٔ از این نقاطی که نوشته شده است قشون بآنجاها اعزام بشود اگر یک جزئی اتفاقی در آنجا بیفتد تصور بکنند که یک یا چند نماینده آنها نخواسته‌اند که اردو بآنجا فرستاده شود لهذا عرض می‌کنم که مطلق گفتن فایده ندارد البته بهرکس که بگوئی پارک - باغ - درشکه - کالسکه می‌خواهی خواهد گفت می‌خواهم ولی اگر بگوئیکه می‌خواهم قرض بکنم و اینها را بخرم شاید راضی نشود لهذا عرض می‌کنم که از اینکه اینجا نوشته شده است درباب مخارج که این مبلغ از بودجه تنگوزئیل کسر خواهد شد معلوم می‌شود که این سه کرور محل دارد و یک چیز فوق لعاده نیست منتهی باید از محل دریافت بکنند و بمجلس بفرستند و حالا هم یک ماه است که از سال گذشته است واین قشون هم که فوراً یک مرتبه فرستاده نخواهد شد و اگر هم فرضاً یک تفاوت فوق‌العاده داشته باشد و اگر اجراع بشود بکمیسیون بودجه ممکن است یک محلی از برای آن پیدا بکنند بجهت اینکه می‌بینند بودجه دخل و خرجی که آوردند یک مرتبه در زمان وثوق‌الدوله ۳۷ کرور خرج آوردند و ۲۴ کرور دخل و یک مرتبه ۲۶ کرور خرج که در زمان مرحوم صنیع‌الدوله بود پس معلوم می‌شود که در موضوع دخل و خرج نظر تحقیقی نشده است و گمان می‌کنم که اگر نظر تحقیقی بکنند بشود که از یک محلی با اندک تفاوتی از محل فشون سابق و بعضی چیزهائیکه تازه پیدا شده است برسانیم و محتاج نباشیم باینکه از این محل سه کرور را برای اینکار تخصیص بکنیم باینجهت بنده این ماده را باین ترتیب تصویب نمی‌کنم.

وزیر مالیه — اولا آقای محمدهاشم میرزا بطوریکه بیان کردند معلوم می‌شود که کسر داریم منتهی یک وقتی کسر را زیادی آوردند یک وقتی کم پس در اینکه کسر داریم شك و شبهه نیست و این که می‌فرمائید که حالا که یک ماه از سال گذشته است شاید بتوانیم از محل این بودجه را وصول کنیم و بپردازیم لازم است عرض کنم که بشاید نمیشود اقدام کرد خصوصاً که تجربه بشما نشان میدهد پارسال چه شد که نتوانستید این قرضه را بپردازید وعلاوه براینکه کسر بودجه داشتیم مبلغ زیادی ازمالیاتهای شما لاوصول مانده است وفقط ازفارس ششصدهزار تومان لاوصول داریم حالا خراسان چقدر آذربایجان چقدر باشد بجای خود مثلا آذربایجان درسال ششصد وکسری میبایستی به مرکز بدهد بهینید پارسال چه داده است بلکه ازمرکز یک چیزی رفته است از برای پاره مخارجات فوق‌العاده پس شما نمی‌توانید امروز مطمئن باشید که از محل وصول بکنید وبپردازید اگر لایحه‌ای را که سابقاً باینجا پیشنهاد کرده‌اند بمطالعه بفرمائید بینید ۲۰ کرور که پیشنهاد کردند بودجه عایدات شمارا سیزده کرور مالیات شما است که ازمحل نقدی وجنسی است باقی دیگر ازمحل گمرکات وتذکره وضرابخانه واین قبیل محلهااست آنچه از بابت تذکره وگمرك است که خارج معنی ندارد پس چیزیکه میماند ازبرای مصارف قشونی شما درواقع همان (۱۳) کروراست که ازبابت نقدی و جنسی باید وصول بشود واینهم خیلی جای تاسف است که محل حقوق قشون یك محلی باشد که همیشه قشون لازم داشته باشد وبدون قشون نشود وصول کرد و اگر شما این پول را برای این قشون خرج نکنید هیچ نخواهید توانست مالیات این سال تنگوزئیل را دهم بطور صحیح وصول کنید وبقشون بدهید ولی اگر این را خرج بکنید و خوب هم خرج بشود یعنی بهمان ترتیبی که آقای مخبر توضیح دادند بمصرف برسد میتوانید مالیات تنگوزئیل بلکه بقایای ایت ئیل را هم وصول بکنید که جای این استقراض رابگیرید وسال آینده همین‌طور یك وجهی در بانك حاضر داشته باشند والا اگر این خرج نشود مال ایت ئیل که ازبین رفته است هیچ- خیلی ازمالیات تنگوزئیل هم ازبین خواهد رفت.

معاضدالملك - بنده فقط با این تخصیص که هیئت وزرا درخصوص بمصرف رسانیدن این مبلغ دراین ولایات معینه و اعزام قشون فقط به این نقاط مخالفم بدلیل اینکه این استقراض سرشکن بتمام اهالی این مملکت خواهدشد و درمصارف آن ما نمی توانیم اختصاص بدهیم ببعضی ازولایات و بعضی از ولایات دیگررا که همین معایب وعللی که دراینجا ها هم هست مثل نا امنی و لاوصول ماندن مالیات از این فایده محروم بکنیم و این مبلغ را کاملا تخصیص بدهیم باین ولایات مثلا یکی از آن عللیکه آقای وزیرمالیه بیان فرمودند این بود که بقایای سنه‌ماضیه را تایك پولی باین قشون حاضره ندهیم و حقوق آنهارا نپردازیم نمیتوانیم وصول بکنیم همین علت رابنده درکرمانشاهان می بینم که بااین قشون حاضره خودش که اسمی است بدون رسم تقریباً چهل و پنجهزار تومان از مالیات سنه ماضیه وصول شده وبقیه درمحل هیئت و دولت تایك قشونی درآنجا نداشته باشدکه ماه بماه حقوق آنها رابدهد نمیتواند بقایای سنه ماضیه ومالیات آنجا را وصول کندبنده چطور رأی بدهم وجهی که استقراض میشود درعموم اهالی تحمیل خواهدشد دربروجرد ولرستان مصرف بشود ولی در کرمانشاهان و کردستان یاسایر جاهای دیگری که اسم برده نشده مصرف نشود لازم است که دراین باب هیئت وزراء عظام توضیحی بدهند که بنده متقاعد بشوم.

فهیم الملك — این تقسیمی که در اینجا شده است باحضور هیئت وزراء سابق بوده است که آقای وزیر امورخارجه هم درآنوقت تشریف داشتند وزراء حالیه هم همین فرمایش را فرمودند که سایر نقاط هم قشون لازم دارد از برای آنهاچه باید کرد ولی همان نتیجه که از مذاکره کمیسیون باهیئت وزرا سابق حاصل شده بود بایشان عرض کردیم که این صورتیکه اینجا نوشته شده است معنیش این نیست که حکماً همین نقاط قشون لازم دارد البته قشون برای تمام نقاط لازم است فرستاده شود عرض کردم که ۳۷ هزار یا ۴۷ هزار نفر قشونیکه دربودجه هذه السنه منظور شده است درتمام نقاط باید باشند ولیکن این نقاط بواسطه اهمیت فوق العاده که آقایان میدانند که هر روز بواسطهٔ اینکه یکعده الوار واشرار در آنها جمع شده اند یك اغتشاش فوق‌العاده درآن ها میشد این بودکه ابتداء اختصاص دادیم به این نقاط والا اگرمیخواستیم این وجه رابطوری قسمت کنیم که هم باین نقاط برسد وهم بنقاط دیگر تصور می کنم که بهرنقطه یکعده غیرکافی فرستاده می شود که بالاخره هم از کیسه دولت رفته بود وفایده هم نداشت واز اول یکعده قشون باین نقاطیکه یك قدری طرف توجه شده فرستاده شودکه آن نقاط را امن کنند و مالیات آنهارا وصول نمایند و آن مالیات از برای تأمین سایرنقاط صرف شده فرضاً فارس را ملاحظه بفرمائیدکه ششصد هزارتومان ازمالیات سنه ایت ئیل آن باقی‌مانده است وتاوقتی که استعداد کافی فرستاده نشده بود آن اغتشاشاتی بود که میشنیدید حالا این استعدادی که فرستاده شده است آنجارا امن کرده و خیلی محظورات را ازبین برداشته است وبایدمنتظر بود که فارس بواسطهٔ این قشون روز بروز کارش اصلاح وامنیتش زیادتر بشود ومالیات باقی فارس را وصول بکند تا اینکه آن مالیات صرف تأمین نقاط دیگر بشود وبهمین نقطه نظریکه عرض کردم بود که کمیسیون لازم دانست که این نقاط را مخصوصاً روی کاغذ بیاورد ولی کلیه نقاطیکه استعداد نظامی میخواهد کلیه عده قشون آن یك ترتیبی است که وزارت جنك تهیه کرده اند و در بودجه خودشان معین نموده اند مقصود اینست که کمیسیون نظرشان این نبوده است که تخصیص به‌بعضی ازنقاط داده‌شود و ذکر این نقاط باین جهتی بوده است که عرض کردم

حاج‌شیخ اسدالله — بنده در این فقره دو نظر دارم یکی همانست که آقای معاضدالملك فرمودند و این راخیلی اهمیت می‌دهم برای اینکه خود آقای وزیر فرمودند وشرح دادند که از بی استعدادی نتوانستند مالیات بعضی ولایات راوصول بکنند ویك مبلغ کثیری می دانیم در خراسان و کرمانشاهان و کردستان وولایات دیگر مانده‌است واگر بنابباشد این اردوئی راکه معین میکنند باین نقاط معینه که در پیشنهاد است بفرستند بازولایات دیگر بحال خودش باقی است و نمیتوانند بطور کامل مالیات آنجاهارا وصول بکنند ودیگر اینکه اینجا اعتبار میخواهند برای (۱۵) هزار قشون بعد می فرمایند که این قشونیرا که بااین مخارج گسیل داشتیم مالیات را وصول می کنیم وآن مالیات وصول شده را جزء عایدی خودمان در خزانه دولت وارد خواهد شد بنده عرض می کنم که این وجهی را که فعلا مانقد داریم واین نوع استقراض اورا تصویب می کنیم باید خیلی دقت در مصارف اوبشود که بی مصرف خرج نشود وبمصارف لازمه و مفیده برسد جزئی از آنرا که دیگر علاجی نداریم خوبست برای این مصارف معین بکنیم آنسوقت از همان ولایات که مالیاتش لاوصول مانده‌است وصول بکنیم و باین مصارف برسانیم اینکه می فرمایند آنچه

وصول شود ازبودجه بر میگردد دیگر لازم نیست که از بودجه برگردانیم واین زحمت را بخودمان بدهیم بودجه نظامی ما تقریباً هشت کرور است و بهمان ترتیب بودجه محلی مان عمل شود وممکن است از همان محل ها وصول بکنند و بمصارف نظام ما برسانند می فرمایند از ولایات چون کاملا مالیات وصول نشده است حالا قشون می خواهیم ممکن است بهمان اندازه که لازم‌است برای مخارج اعزام وحرکت آنها فعلا تصویب بکنیم وباقی را بهمان ترتیب که عرض کردم وصول کنند وباین محل صرف نمایند عرض دیگر اینکه مخارج این (۱۵) هزار قشون را که باید تصویب کرد و سه کرور وزراء پیشنهاد کرده اند درپیشنهاد خودشان ننوشتند که از برای یکسال است یا شش ماه است یاهشت ماه است چقدر است در این لایحه هیچ اشماری نشده‌است خوب است معین شود دیگر اینکه (۱۵) هزاررا کم میدانم بجهة اینکه بسایرولایات هم باید یك عده بفرستیم مثل کرمانشاهان مثل کردستان و سایر جاها برای این که آنها هم خالی از اهمیت نیست بلکه اهمیتش از خراسان وبعضی جاهای دیگر زیادتراست برای آنجاها هم بایدیك اردوئی تشکیل بشودکه هم اهمیتی بآنجاها بدهند وهم این که مالیات آنها وصول بشود.

وزیر امورخارجه — بنده در کمیسیونهای سابق که این مذاکره شده بود و در کابینه های سابق بودم اصل مسئله و مقصود وزراء آنوقت این بودکه سی هزار نفر ساخلوی موجوده داشته باشد در همه ولایات سی‌هزار وکسری وتصورمی کردند بعضی از نقاط مملکت است که بالفعل بیشتر محل ملاحظه و بایستی که برای آنجا فکر عاجلی کرد آنها را روی کاغذ آوردند دکه آقایان نمایندگان محترم شاید در آن موقع و حالا هم شایدهمانطور همراه باشند مسئله فارس - استر آباد - لرستان بروجرد و عربستان اینها بالنسبه البته با همدان و شاهرود وبسطام اگرچه برای شاهرود هم بواسطه استرآباد منظور کرده اند اینها تفاوتی آنوقت منظور بودکه حالا هم البته آن تفاوت منظوراست و مقصودشان این بودکه از این وجه استقراض فقط یك مبلغ معینی برای یك قشون معین که برای آن نقاط تصویب می‌کند که بالفعل مالیات آنجا را نمی‌توان استقرار داد تدارك بکنند چرا البته اثبات شئی نفی ماعدانمی کند وقتی که ۱۵ هزار نفر را معین کردند برای این نقاط بطوری که در بودجه هم منظور است برای سایر نقاط هم آن ساخلوها را نوشته اند چنانچه برای آذربایجان ۳هزار نفر نوشته اند و حال آنکه برای ساخلوی آنجا شش هزار نفر در بودجه منظور شده است که ۳هزارنفر از بابت مالیات محل و۳هزار نفر ازاین بابت‌حقوق داده شود وبعد از این که این کابینه جدید تشکیل شد و درکمیسیون مجلس باز این مذاکره بعمل آمد و مخصوصاً آنجا قید شد عده احتمال دارد انشاءالله بلکه یقین است که این استعدادی که‌هست اینرا برای یك سال معین کرده‌اند این که فرمودند مدتش معین نیست این برای یك سال برآوردشده است که این پانزده هزار نفر نفری صد تومان از پیاده وسوار وصاحب منصب‌بطوری که از کمیسیون نظام که تشکیل کرده بودند و صورت داده بودند برای یك ساله این ۱۵ هزار نفر معین شده است ولکن منظور این بود که بعد هم در کمیسیون در این کابینه وزراء تأکید شد و شاید بلکه خیلی ممکن است که یك نقطه دو ماهه یا ۳ ماهه‌استعداد لازم داشته باشد که بگذارندو آنجارا ترتیب‌بدهند و بعد کلا ام بعضاً آن استعداد را بجانب دیگر اگر لازم نداشته باشند نقل بدهند پس مسلماً این را نباید تصور کرد برای بروجرد مثلا اگر حالا یك استعدادی می‌فرستند برای این است که تمام دوازده‌ماه راآنجا توقف کنند واگر برای کرمانشاهان لازم شد بفرستند یابرای جای دیگر لازم‌شد بفرستند ونقل وتحول بکنند عجالتا این یك مقدار اعتباری است که هست برای این یك مقدار قشون برای نقاط مهمه که صرف‌نظر ازمالیات آنها نشودو اینرا خرج بکند و برای سال بعد بخرج بیاورند وازبرای دولت اسباب کار واطمینانی باشد.

ناصر الاسلام — عرض میکنم هیئت دولت همه‌وقت ذمه‌دار نظم‌مملکت است نمی توانیم بگوئیم ازبرای تنگی یك‌نقطه یك مصارفی‌راکه لازم دانست باید تخصیص بدهدکه برای فلان محل اینقدر قشون می‌خواهیم باید هرعده قشونیکه لازم دارد تهیه‌کند بنده بااین‌اسامی معینیکه ازایالات وولایات برده شده است و اینمقدار قشونیرا که بآنها فقط تخصیص داده‌اند مخالفم وعرض میکنم هیئت دولت یکعده قشون برای تأمینات ولایاتیکه لازم دارد می‌گوئیم که ما این استعداد را لازم میدانیم ولی عرض میکنم که تخصیص نباید داد کلیا ممالك دنیا و ایران بالخصوص تابع حوادثی است که نمیشود اغلب نقاطیرا که اهمیت میدهندو میگویند که اهمیت فوق العاده دارد وباید ازاین وجوه استقراض داده شودبواسطه حوادث و اتفاقات ممکن است که بهیچوجه محتاج نباشد تنظیم امور مملکتی‌را که‌در آن‌محال داده میشود وهیچ لزومی دراعزام این قشون نداشته باشدو در بعضی نقاطی که حالیه کمال امنیت‌را دارد وهیئت دولت کمال اطمینان بمنیت آنجادارد وهیچ ساخلو هم لازم ندارد ممکن است که بواسطه حوادث غیرمترقبه بعضی احتمالات پیش‌بیاید پس‌بنده عرض میکنم که این تخصیص معنی ندارد وکلیه هیئت دولت ممکن است آنقدر اعتباررا تحصیل بکند و درهرموقع و ازبرای هرنقاطی که لازم است با استعداد معین قشونی بفرستد و تصویب خواهد شد کلیته با این عده قشون وتعیین آن‌مبلغ بنده مخالف نیستم اما تخصیص دادن آن‌به بنادرفارس اردبیل- قراجه‌داغ استرآباد وغیره باآن بنده مخالفم.

رئیس الوزراء — عرض کنم که درباب این (۱۵) هزارنفر قشونی که کابینه سابق پیشنهاد کرده بودند این پانزده هزار قشون قشون سیار بودکه بروند بآن نقاط معینه که معین کرده بودند مانمثلا همیشه‌درهمین تهران‌هشت هزارقشون‌ساخلوئی لازم‌داریم باید این‌قشون اینجاباشدما درقزوین‌باید ساخلوی داشته‌باشیم درزنجان درعراق درمازندران بایدبفرستیم‌وقشون‌ساخلو داشته‌باشیم‌این نقاط‌دخلی باین پانزده‌هزار قشون ندارد باید بطوریکه وزیر جنك سابق پیشنهاد کرده‌بود همیشه‌چهل‌هزارچهل‌ویکهزار موافق برآوردیکه ما کرده‌بودیم این‌عده قشون مسلح درمملکت درهمه‌ولایات ایران داشته‌باشیم این‌پانزده هزار را درحقیقت سیار معین کرده‌اند که در اطاعت سرداران معین باشند بهرجاکه بگویند برونداستان هم بگویند بروند بروجرد بروند و اگر لازم شد بکرمانشاهان هم‌بروند بکردستان‌هم‌لازم شدند بروند این‌هیچ‌دخلی بآن‌قشونیکه مالازم‌داریم زیراسلحه‌باشد ندارد ماچهل‌ودو هزار قشون لازم داریم عرض‌میکنم که‌موافق قشون‌سابقه‌ما هشتادوچهار هزار قشون‌لازم داریم که‌در روی کاغذوقلم است ازاین‌هشتادوچهار هزارتا باید همیشه چهل‌هزارتای آنهاتحت‌السلاح ما بریکادهای‌معین‌داشته‌باشیم‌ودرنقاط‌معینه‌بفرستیم‌همیشه بروند آنجاهامشق بکنندوصول‌مالیات‌بکنند برآوردیرا هم‌که‌ما کردیم قریب شش کرور تومان محل داریم ازبابت قشون سابقه که مال این هشتادو چهار هزار قشون ماست که معادل شش کرور و کسری‌است ولی مابرای آن‌چهل‌هزار قشون که معین کرده‌ایم که‌تحت السلاح‌باشند وازقراریکه پیش‌بآنها میدادند نفر هفت هزار ودهشاهی درماه‌جیره میدادند وسه‌تومان ونیم در سال مواجب‌حالا مابایین سربازواین ساخلو سه تومان در ماه میدهیم‌وشبانه‌روزی شانزده‌سیرنان‌سوای‌لباس وچادرو کرایه وغیره که‌صورت آنها بجزء چه‌از گذشته چه‌در آینده همه‌را اینجا حاضر داریم و بوزیر مالیه هم نمایانده‌ایم اینهاتفاوت‌دارد‌چهل‌ویک هزار قشون لازم داریم و باید هم در تحت اسلحه باشند و باید هم‌پول‌بدهند برای‌این چهل و دو هزار قشون که هم بتوانند مالیات را وصول کنند هم بتوانند ولایات دیگر که بیچاره ضعفائی که غارت میشوند زن و بچه آنها را میزنند میبرند اسیرمیکنند محفوظ بدارند این عشایر و ایلات را شما ملاحظه‌بکنید والله تاقشون نباشد نمیشود اینها را تسکین داد این حرفهائی که اینجا می نشینیم میگوئیم‌برای دو کرور سه‌کرور تومان یقین‌بدانید باید توجهی کرد بآن بیچارهائی‌که در این اطراف سرحدات هستند‌بطوری‌که ازاین‌عشایر از این‌ایلات از این قطاع‌الطریق‌بآنها فشار میآید تصوربکنید از دوازده ماه باینطرف چقدر باین مملکت ضرر وارد آمده‌است والله صد کرور ضرربراین مملکت وارد آمده‌است بگذاریداین مملکتتان یك‌آسایش پیدا بکندیك انتظامی پیدابکند این‌مخالفتهائی‌که میشود یك‌کرور تومان یاصدهزار تومان قابل‌شان این دولت نیست که اینطور مردم را در زیر فشار بگذاریم این اغتشاش و این بیرحمی و زحمتی که بمردم وارد میشود اینهارا بایدملاحظه کرد و الا میخواهید بدهید می‌خواهید ندهید ماهم‌یکی‌ازشما هستیم هرطور شمابگوئید ماهم اطاعت حرف‌شمارا می کنیم (اغلب تصدیق کردند)

وحیدالملك- بنده درضمن هرایض خودم درکلیات عرض کردم که این‌محل خرج جزو مخارج عمومی است‌و ازمخارج فوق‌العاده محسوب نمیشود

مخبر محترم کمیسیون هم تقریباً تصدیق کردو از راپورت خود کمیسیون هم معلوم میشود که عرض بنده یعنی آن نظریکه بنده کردم صحیح بود برای اینکه در آخر این ماده گفته میشود که مبلغ مزبور از بودجه کل قشون تمکوزئیل بر گشت خواهد کرد چنانچه خود ایشان هم فرمودند ومعلوم میشود که این جزء مخارج عادی وزارت جنگ است لکن از اظهار آقای رئیس الوزراء همچو معلوم میشود که این یک خرج فوق العاده است از برای اینکه فرمودند راجع میشود بقشون سیار ومافشون سیاری تا بحال نداشتیم اگر فی الحقیقه این یک خرج فوق العاده است چنانچه آقای رئیس الوزرا فرمودند باید ازروی یک نقشه علمی راجع بشود باصلاحات اساسی وزارت جنگ و بنده خیلی خوشوقت هستم که یک نظر اساسی ویک توجهی بشود بوزارت جنگ تا آنکه آن فرمایشاتی که در آخر فرمودند وخیلی از آقایان هم تصدیق فرمودند در حقیقت تکمیل بیابد بنده هم با ان مطالب خیلی همراهیشوم اگر بیایم یک اصلاح اساسی یک تعمیرات معنوی در امورات دولتی در وزارتخانه های شما بشود که بتوانیم آسایش عمومی وامنیت اهالی را مضمانت بکنیم که خودمان راحوشوقت میدانیم اگر یک نظر اساسی در مملکت ما معمول بشود ولی بدبختانه از اظهارات آقای مخبر معلوم شد دیروز جنگ سابق آمد در کمیسیون قوانین مالیه ویک طومار گرد و یک عراده توپی را هم آورده روی یک صفحه کاغذ و پیش عده فشنگی هم مثل نقشه شطرنج روی کاغذ آورده واینرا مبلغ سه کرور خرج برایش معین کرد آنهم در مقابل استقراض خارجی این یک چیزی است « کوسه و ریش پهن » باید یک نقشه اساسی یک نقشه علمی در مقابل آن باشد که یک مردمی که تمام باشند در این فن ما بآنها اطمینان داشته باشیم نشسته باشند در این موضوع فکر کرده باشند آنوقت نتیجه فکر آمده باشد روی کاغذ که ما بفهمیم ومطمئن شویم که اینها باوجدان صاف هستند واینجا نمایندگان ملت رای بدهند ولی اینطور نه من اینجا می بینم که یک چیز سرسری که تامینی ازاین نشده است چنانچه از آقایان مؤتلفه که حامی این پروگرام هستند خودشان اظهار فرمودند دونفر یا یکی آقای معاضدالملک ویکی از آقایان دیگر که این ترتیب علمی نیست اگر این ترتیب علمی است و یک خرج فوق العاده است پس استدلالات علمی آن کجاست پس این یک چیز سرسری است و یک چیزی است که بامورات سابقه ما که آنهم یک چیزی است که اگر باز آن اطمینان قلب بما بدهد ونقطه نظر آقای رئیس الوزرا حاصل بشود تا اینکه ما هم باطمینان خاطر بیائیم بنشینیم و این استقراض را تصویب کنیم هیچ اینمسئله راحل نمیتوانیم بکنیم این خیلی برای بنده مشکل است پس بنده با این ماده مخالفت می کنم .

فهیم الملک - اولا یادآور می یک فرمایش خیلی متین صحیحی را که آقای منتصر السلطان فرمودند وواقعا خیلی قابل تمجید بود این رعایت شود که آقایانی که اینجا هستند مرکز هیئت موتلفه تصور نکنم که هیچکدام از آنها مخالف با ان اظهاراتی که در آخر آقای رئیس الوزرا فرمودند نیستند هر کس بکوید من غیر از این آرزو دارم خیانت کرده است باین مملکت همه این آرزو را البته دارند و عرایضی هم که بنده عرض کردم باقرمایشات آقای رئیس الوزراء هیچ مخالفت نداشت عرض کردم چهل هزار قشون دربودجه وزارتجنگ معین کرده اند وپانزده هزار نفر ژاندارمه را کمیسیون اینطور تصویب کرد که این وجه بابها ساده شود عده ارابه قشون سابقا عده سیار بان ترتیبی که دولت خودش بقشه تشبیه است ومعین کرده اند واین نقشه ای که دولت برای یکاهصاحبان قوای نظامی میکشد مربوط بمجلس نیست همین اندازه هم به ما شرح وبسط دادیم ما نباید داخل بشویم زیرا وظیفه مجلس نیست همینقدر باید هیئت دولت را بیایند یک اعتباری بخواهند از مجلس فرض کنید سه کرور پنج کرور ده کرور پانزده کرور برای تهیه اغذیه یا لباس هیچوقت معمول نیست که مجلس اینقسم داخل جزئیات بشود و نفرات را معین بکند ولی ما برای اینکه کاملا دقت در کار بکنیم دفتیم نفرات قشون را هم بیاورند بمجلس ماهمین اندازه را ازحدود خودمان تجاوز کرده ایم وبتمام فرد فرد ابها دقت کرده ایم وارتمام دقایق کاملا مرور کرده ایم احتیاطا این جزئیات را رسیدگی کردیم تا اطلاع داشته باشیم که تمام آن بمصرف مملکت میرسد که ما میبینیم یک همچو صورتی درست کرده ایم وملاحظه میفرمائید که هم قید شده است فوق العاده هم قید شده است که معمولی محلی مثلا برای فارس ملاحظه میفرمائید که سه هزار ویانصد وبیست نفر قشون ساخلو هزار و هفتصد وهشتاد وهفت نفر فوق العاده معین شده است که جمعا پنجهزار ودویست ونود وهشت نفر همینطور برای آذربایجان واردبیل واستر آباد وسایر جاهای دیگر که یک قشون ساخلوئی و یک قشون فوق العاده که برای آن معین شده است دراینصورت نوشته کلیه اینها پانزده هزار وبیست وپنجهزار نفر دیگر دربودجه کل معین خواهد شد آقای رئیس الوزراء خیر تازه ازپیش خودشان اظهار نکردند بلکه همین بود که بنده عرض کردم نهایت بنده بطور کلی عرض کردم وایشان ترتیب ساخلو وسیار را معین کردند هیچ مطلب دیگری نبود یک قدری ساخلو خواهد بود یک قدری هم سیار خواهد بود بنده گمان می کنم جرایض بنده با فرمایشات ایشان مخالفتی نداشته باشد .

رئیس - گمان می کنم مذاکرات کافی باشد دوفقره اصلاح پیشنهاد شده است قرائت می شود [پیشنهاد آقای عزالملک به مضمون ذیل قرائت شد] بنده پیشنهاد میکنم قسمت سوم اینطور نوشته شود سه کرور تومان اعتبار برای مصارف پانزده هزار ششصد وبیست هشت نفر قشون برای انتظام نقاطی که تکمیل امنیت در آنها را دولت در نظر دارد مبلغ مزبور از بودجه کل قشونی تنکوز اپل بر گشت خواهد کرد (پیشنهاد آقای معاضد الملک بعبارت ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد می کنم (قسمت دوم این طور نوشته شود ۳ کرور تومان اعتبار برای مصارف ۱۵ هزار و ششصد بیست هشت نفر قشون برای نقاط مهمه لازمه تخصیص می شود مبلغ مزبور از بودجه کل قشونی تنکور اپل بر گشت خواهد کرد .

رئیس - یک اصلاح دیگری آقای انتظام الحکماء داده اند [بعبارت ذیل خوانده شد] این بنده پیشنهاد می کنم قسمت سوم ۳ کرور تومان اعتبار برای مصارف ۱۵ هزار ششصد وبیست هشت نفر قشون برای نقاط لازمه بارعایت الاهم فالاهم موافق باصورتی که علیحده الی آخر رای گرفته شود .

رئیس — این سه اصلاح در واقع راجع به یک مقصود است یعنی وجه را معین کرده اند باستثناء نقاطی که معین است انداخته اند وقتی که بنا شد رای بگیریم برای هرسه یک مرتبه رای می گیریم .

عزالملک — بآقایان ورزاء که این چند نقطه را معین کرده و از کردستان کرمانشاه اسمی نبرده مقصد عرض می کنم درهیچ جای ایران تامنی نیست واین استعداد برای تکمیل امنیت است بعد عرض میکنم اگر آقایان وزراء میفرمایند در لرستان بروجرد استر آباد سفراچه داغ امنیت تکمیل نشده و در کرمانشاه و کردستان تکمیل شده است بنده خیلی خوشوقت میشوم بشنوم چیزی را که خودم رفته خلاف آنرا دیده ام و بگویم البته من اشتباه کرده ام و اگر می فرمایند در کرمانشاه و کردستان نیز تکمیل امنیت نیست محتاج به یک اقدامی است که باید دولت بنماید پس انجاها هم حال نقاط دیگر را دارد و نباید تفاوت گذاشت این پولی را که فرض می کنید مسلم است که بعهده تمام ملت است پس نباید یک وجهی که بعهده تمام ملت تعلق می گیرد در یک نقطه به مصرف برسد و در نقاط دیگر به مصرف نرسد .

رئیس — چون آقای معاضد الملک اصلاحی پیشنهاد کرده اند حق دارند توضیح بدهند .

معاضد الملک — بنده بهمان جهتی که در ابتدای مجلس عرض کردم اینقسمت ازاین ماده را مخالف قانون می دانم و یک وقتی بشود درمملکت وآن قرض را عامه اهالی عموماً ادا بکنند وما تخصیص بدهیم مصرف آنرا بیعضی ولایات که اسامی آنها اینجا نوشته شده است آقای رئیس الوزراء باعرض بنده موافق بودند وبااین پیشنهادی که سابق از طرف هیئت وزراء شده مخالف پس باین جهة بنده عقیده ام اینست که این پیشنهاد را خود وزراء قبول کنند و این سه کرور تخصیص ندهند ببعضی ولایات وبتمام ولایات تعمیم بدهند و اهمیت موقع را بنظر هیئت وزراء واگذار کنیم .

وزیر امور خارجه - درآن موقع که آن پیشنهاد از هیئت وزراء سابق شد هیچ نمی توان تکذیب کرد که همان نقاط محل نظر که اهمیت داشته منظور بوده ومعلوم است اسم امنیت در یک ولایتی همسایه آن ولایات را بالطبیعه از امنیتش موثر است در آن وقت همین آقایانیکه اینجا تشریف دارند می دانند حالت فارس واستر آباد واردبیل وقراچه داغ را آذربایجان خیلی نقاط دیگر هم دارد چرا بالخصوص اردبیل وقراچه داغ را منظور داشته اند وچرا بروجرد ولرستان را درنظر گرفته اند بجهت اینکه دارای اهمیت بوده وهست شاید درآن موقع بعضی ها هم کمال اهمیت را داشت وفقط برای این نبود که یک ولایتی رامنظور کرده باشند ویک ولایتی را محروم کرده باشند بمناسبت ایرانیت که همه درامنیت مملکت شریکند چون آن نقاط را لازم تر دانستند برای آنجا ها معین کردند حالا بالنسبه می بینم الحمدالله که اسباب امیدواری مهیا تراست گمان میکنم آقایان وزراء هم با این پیشنهاد نمایندگان محترم دراین خصوص هیچ ضدیتی ندارند چنانچه عرض کردم که درکمیسیون ودرجاهای دیگر این مذاکرات شد که بعد ازآنکه آن استعداد فرستاده شد بیک نقاطی درآنجا آن استعداد تکلیف خودش را که بعمل آورد آنجای دیگری که محل احتیاج باشد سوق خواهند نمود حالا اگرچنانچه اینطور پیشنهاد می کنند دراین پیشنهاد هیئت دولت ضدیتی ندارند ومیتوانند قبول کنند .

رئیس - رای خواهیم گرفت عرض میکنم نه فقره اصلاح است که همه یک حالت را دارند در کلیه یک رای می گیریم آقایانی که این اصلاحات را قابل توجه میدانند قیام نمایند (ردشد) (فقره سیم بطور ذیل خوانده شد) .

(۳) دویست و بیست هزار تومان اعتبار برای پرداخت قسط اول اسلحه ایکه دولت خریداری خواهد کرد و درماده چهارم شرح داده می شود .

وحیدالملک - دراینجا ذکر میکنند که دولت این اسلحه را موافق ماده چهارم خریداری خواهد کرد بنده مجبورم ماده چهارم را قرائت کنم (برای انتخاب نوع اسلحه وعلت آن وقرار ابتیاع و پرداخت اقساط آن کمیسیونی در وزارت جنگ مرکب از ۳ نفر صاحب منصبان خارجه مستخدم ایران و ۹ نفر صاحب منصب های خبره و مجرب داخله تشکیل و قراردادی که صلاح و صرفه دولت باشد می دهد و نتیجه را وزارت جنگ بکمیسیون مختلط تفتیش پیشنهادمی نماید تاپس از تصویب آن کمیسیون بصورت لایحه از طرف دولت بمجلس شورای ملی پیشنهاد می شود)

ان ماده چهارم است می خواستم ببینم که اسلحه که پیشنهاد شده است در این ماده راجع می شود بهمین اسلحه که از روسی و تفلیس گویا ۷ هزار قبضه خریداری شده است و وزارت جنگ بمسئولیت خودش خریداری کرده است و این ماده راجع میشود بآن خریداری که سابق شده است که پول او هنوز داده نشده است ویا آنکه راجع میشود بماده چهارم که الان بنده قرائت کردم فی الواقع این هم یک چیز بغرنج شده است که بنده نمی توانم حل آنرا بکنم اگر این تفصیلی که در ماده چهارم ذکر می کند که محقق یک چیز علمی ویک ترتیب خوبی است که هر ایرانی باوجدانی و هر نماینده با وجدانی بدون تامل تصویب می کند که بااین ترتیب عمل بکنیم اسلحه برای دولت خریداری شود بدون آنکه حیف و میل در آن بشود و بیفزاید برقشون برقوت و استعدادات مملکتی ولی اگر بآن ترتیبی است که آن ترتیب مبدل شده است که وزارت جنگ بمسئولیت خودش یک عده از تفنگهائی که معلوم نیست ازچه سیستم است و معلوم نیست که جنس و نوعش چیست بمسئولیت خودش مملکت را رهین یک پولی و یک قرض خارجی بکند کرده است می شود اما اگر با آن ترتیب نیست که وزارت جنگ بمسئولیت خودش یک خریداری بکند این اسباب شهرت بنده می شود اما اگر آن ترتیب دیگر است که وزارت جنگ بمسئولیت خودش یک خریداری بکند و از همان محل پرداخته شود اینرا بنده یک چیز فوق العاده می دانم و هیچ نمی توانم تصویب بکنم که وزارت جنگ بآن ترتیب بمسئولیت خودش یک نوع اسلحه خریداری بکند یک قسم اسلحه که هیچ امتحان علمی در آن نشده است از محلی که بهیچ وجه بتصویب کمیسیون نظام مجلس شورای ملی نرسیده است خوب است مخبر محترم کمیسیون توضیحی بدهند بدهند و بفرمایند کدام ترتیب مقصود کمیسیون بوده است .

فهیم الملک — مقصود کمیسیون لایحه را که ملاحظه می فرمائید راپورتی است که در اول ماه صفر نوشته شده است که با آن ترتیب خریده شود ودر آنجا هم هیچ گونه گفتگوی خرید اسلحه بآن ترتیبی که فرمودید نبود و نظر کمیسیون بر این بود که در شورای نظامی و در هیئت وزراء یک ترتیبی برای خرید اسلحه بدهند حالا این اسلحه که وزراء بمسئولیت خودشان خریداری کرده اند بااین ترتیبی ذکر فرمودید شاید اخیراً این ترتیب داده شده است وخود هیئت وزراء حاضر هستند توضیح خواهند داد .

وزیر امور خارجه - مسئله اینکه در هیئت وزراء سابق محل مذاکره شد کمیسیونی آنجا تشکیل شد درآنجا هم اسلحه هارا دیدند که من جمله ازاینها هم یکی تفنگ پنج تیر روسی بود که الان در دست قشون روسی آن تفنگ هارا دیدند ومذاکره شد که این تفنگ ها ازتفنگهای دیگر که تقریباً معلوم — الحال است کمتر نیست وحتی درآن کابینه سابق هم مقدمات این مذاکره شفاهاً بعمل آمده بود باین معنی که مخصوصاً صورت قیمت وترتیب آن که چه طور ممکن است بادولت روس درباب خرید این اسلحه اقدام شود مطالعه ومذاکره شده بود وبعد ازاینکه این کابینه تأسیس شد چون از آذربایجان با کمال عجله استعداد میخواستند وتفنگ میخواستند برای استعدادی که لازم داشتند و همچنین در طهران و بعضی نقاط دیگر که لازم بود معجلا استعدادی فرستاده شود تفنگ لازم بود واین است که لزوم و فوریت تفنگ محل مذاکره واعتراض نمی تواند بشود برای اینکه اگر از جای دور دستی اقدام ما بتنگار وخرید تفنگ میشد اقدام بخرید وبرای ترانزیت و برای مذاکره اجازه چقدر طول بکشد وچقدر تاخیر بشود این بود که بالاخره از تفلیس هفت هزار تفنگ با یک مقداری فشنگ که برای هر تفنگی هزار فشنگ منظور شده خریده شود و حالا برای وجه او منوط باین است که یک مذاکراتی ورسیدگی بشود ویک قراری داده شود وغور رسی که بشود البته طوریکه هیئت وزراء در آن مصمم شوند اقدام خواهد شد .

منتصر السلطان - بنده هم در این مسئله اسلحه حرف دارم وهم درباب پول که درواقع راجع بودجه مملکت است اما درباب این مسئله که آقای وزیر امورخارجه فرمودند که تفنگ های ممالک دیگر هم ملاحظه شده سابق هم در آن کابینه پسند کرده بود باین ملاحظه بنده میخواستم عرض کنم مجلس شورای ملی نمی تواند متقاعد شود باین اظهار بجهت اینکه تفنگ پنج تیر آلمانی که سیستم سنه ۱۹۰۷ است و بهترین تفنگ (ماوزر) آلمانی میباشد دانه ۳۵ مارک فروش دارد وتقریبا ۱۵ تومان وارد می شود باضرر نیزه وجمیع حال این تفنگ که در دست قشون روسی کار کرده است دانه چهارده تومان از تفلیس خریده میشود وفشنگ آلمانی هر کدام تقریباً چندین صد متر ازاین فشنگ روسی اضافه میرود وقطر شهم چندین میلی متر زیادتر است آهن آن تفنگ از آهن این تفنگ روسی بهتر وزن آن کمتر است و همچنین چیزهای دیگر آن بهتر است و الامقصود ما ازاینکه چرا از تفلیس خریده شده و از آلمان خریده نشده این است که تفنگ های آلمان بهتر و ارزانتر است ودروزارت جنگ علمای نظامی که مطلع وبصیر باین امور میباشد هستند و همیشه وزارت جنگ نظریات خودرا باینگونه امورات مهمه باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد چنانچه لایحه آنهم آمده و در مجلس مطرح شده است و کمیسیون نظام هم نظریات خودش را نوشته وطبع وتوزیع کرده به مجلس تقدیم کرده است خوب بود از روی همان اقدام شود و اما درباب پولش هم که میفرمایند از این محل قرض بدهند بنده یک عرضی داشتم که می خواستم عرض بکنم باید ببینیم اصل بودجه خرج که پیشنهاد مجلس شده و از آن منهم دو کرور از بابت دوازده کرور کسری مالیات مستقیم باسم لاوصول نوشته شده است جملتان بیست ونه کرور خرج برای مملکت پیش نهاد شده که پس از تصویب کمیسیون بودجه مبلغ خرج زیاده از بیست وهفت کرور نخواهد شد در صورتیکه در مقابل آن بیست وهفت کرور سیصد و سی هزار و یکصد وپنجاه تومان بودجه دخل مملکتی است که چاپ وتوزیع شده است درصورتیکه در این بودجه بعضی مواد عایدی را کم قلمداد نموده که نمایندگان محترم نظریاتی دارند چنانچه در ماده بانک دول تریاک نوشته شده است دویست هزار تومان وحال آنکه بیشتر است .

رئیس - این راجع باین ماده نیست .

منتصر السلطان — می خواستم عرض

کنم که این پول را می تون ازهمین محل دخل و خرج مملکتی داد ودلایلی دارم که می توان عرض نموده ومحل هائی بدولت دهم که محتاج باستقراض نخواهم شد بلکه اطمینان حاصل است بعداز آنکه بودجه آمد بمجلس دو کرور تومان هم اضافه خواهیم داشت ومخارج فوق العاده که برای مملکت پیدا می شود عقیده بنده اینست که از این حمل داده شود وبهمین لحاظ است که خرید این را از محل قرض تصویب نمی کنم .

رئیس الوزراء — بنده عرض می کنم که گویادولت قانونی حق نداشته باشندکه وکلای محترم داخل در اسلحه شناسی هم بشوند منتها در پولش حق دارند حرف بزنند اما دراسلحه حق ندارند حرف بزنند .

معزالملك — بنده حقیقتاً نمی دانم در این باره چگونه مذاکره کنم زیرا که در این ماده یك ترتیبی برای خرید اسلحه منظور شده است ویك سئوالی دراین باب شد که آن هفت هزار تفنگی که خریده شده است جزو این اسلحه هست وآیا این دویست و بیست هزار تومان اعتباری که داده میشود یك مقدارش هم متعلق باین محل خواهد بود یاخیر جواب صریحی که باید داده شود داده نشد اگر آن دویست و بیست هزار تومان تخصیص داده خواهد شدبرای تفنگی که بعدها بترتیبی که در راپورت کمیسیون مصرح است خریده خواهد شد آنوقت بنده موافقم ولی اگر گفتید که این دویست و بیست هزارتومان شامل این بیست هزار تفنگ است که خریده شده در این مواد آنوقت بنده عرایض خودم را اجازه می خواهم که عرض کنم

وزیرمالیه — این هفت هزارتفنگ داخل این دویست وبیست هزارتومانیست که اینجانوشته شده است .

حاج آقا — این ترتیبی را که توضیح فرمودند وآقای وزیر مالیه هم بیان کردند که این هفت هزارتفنگ هم جزومبلغی است که بجهت اسلحه تخصیص شده است بنده نمیدانم چطور باین ماده می توان رأی داد بجهت اینکه دراین ماده نوشته است که مطابق ماده چهار وماده چهار یك ترتیب دیگر نوشته شده است پس بکلی این ماده را باید تغییرداد یا گفت این مبلغی که برای خریداری این هفت هزارتفنگ داده شده است این جزو آن نیست بنده عقیده‌ام این است که آن هفت هزارتفنگی که گرفته شده است ابداً جزء این قرارندهند چون ما بیشتر از اینها اسلحه لازم داریم واین دویست وبیست هزارتومانی را اینجا قرار داده‌اند برای اسلحه همانطور رأی بدهند که بجهة قسط اول بهمان طور که از کمیسیون نظام نوشته شده است بمجلس بیاورند واجازه بدهند آنوقت ازهمانطوروبهمان سیستم قراری بدهند خریداری نمایند وآن هفت هزارتفنگی که خریده شده علیحده جزعیك بودجه عمومی قرار بدهند ویواش را بیاورند بمجلس تصویب شود .

رئیس — همینطور که نمیشود مذاکره کرد یا باید ازمخبر کمیسیون یاازهیئت وزراء پیشنهادی بشود حالا یا باید مذاکرات را ختم کرد باید چیزی پیشنهاد کرد .

وحیدالملك — بنده عرضی داشتم .

رئیس — عجالتاً مذاکره را ختم می کنیم ده‌دقیقه هم تنفس داده میشود (بعد ازتنفس مذاکره می شود بعد از تنفس مجدداً مجلس سه‌ربع ساعت قبل ازغروب تشکیل گردید) .

رئیس — درفقره ۳ ماده اول لایحه آقایان مذاکرات را کافی نمی‌دانند (اظهار شد خیر)

رئیس — آقای سلیمان میرزا بفرمائید .

سلیمان میرزا — در کلیه این مخارج چه درینجا جزء داده شده بنده یك نظر عرض میکنم تا ترتیب تفتیش این معین نشود وترتیب نظارت کاملی که بتوان مطمئن بود که بهمین محل‌ها خرج خواهدشد حیف ومیلی درکار نخواهد بود داده نشود نمی‌توان رأی داد هرچند که دراینجا درراپورت دراین فقره ۶ نوشته شده وچوهیکه ودرفقره اول ودوالی آخر مطابق این راپورت بالفرض اینکه تمام این لایحه قرضی تصویب شود ودربانك هم باقی خواهد بود تا لوایح تفتیشیه در این باب از مجلس شورای ملی نگذرد چیزی از این پول نباید بمحلی غیراز محل لازمه خرج شود مگر آنمساعدة که تقریباً گرفته شده زیرا که درمادهٔ فقره‌دو مخارج قشونی است فقره سه‌هم دراسلحه‌است فقره‌چهار هم حقوق عقب افتاده نفرات فقره پنج هم برای اصلاح امنیه ونظمیه است فقره اول‌هم‌برای ادای قرض بانك پس‌چیزی که دراینجا باقی میماند همان ماده شش‌است که باقی میماند کسیصدوچهل‌هزار تومان مساعده است که گرفته شده است فرضاً که این لایحه راهم چنانچه گذرانیده‌اند وبخواهند بگذرانند بدون اینکه‌هیچ صورت جزء ادرا به‌بینند بنده که ندیدم‌شاید آقایان اکثریت مجلس دیده باشند بنده که صورت جزء را خواستم از وزارت مالیه مسبوق نشدم تا وقتی که لوایح تفتیشیه‌اش بگذرد بنظر بنده‌اگر لایحه‌تفتیشیه‌این‌زودتر پیشنهاد می گردید گفتگو میکردیم شاید دچار هیچ اشکالی نمیشدیم بلکه چندان هم مخالفتی‌نمیشد وهمه‌همراه بودند وبنده بازهم عرض می کنم در موضوع این اسلحه گذشته‌بنده هیچ‌نمی‌توانم تصور کنم‌که‌آیا این اسلحه بچه‌قسم خریده شده است در صورتیکه مامیخواهیم بخریم مطابق ماده چهار این‌لایحه‌باید از سیستم جدید بخریم و باید کمیسیون نظام رأی بدهد آیا این هفت هزار اسلحه چه خواهد بودودر صورتی که وزیرمالیه تصدیق فرمودند که جزء این خواهد بود در این صورت تکلیف نمایندگان در این ماده چیست چگونه رأی میدهند در صورتی که هفت‌هزار از این اسلحه را بدون رعایت ماده چهار خریده‌اند وقطع نظراز ماده چهار من‌نمیدانم مجلس‌چطوررأی‌خواهدداد بواسطه‌اینکه این یك‌خرجی است که باید مجلس و کمیسیون بودجه اطلاعی از این میداشت لااقل وقتی که تصویب میگردید آن وقت میگذرانیدند آیاممکن نیست تصور بکنم‌وقتی که این خریدهفت هزاراسلحه‌بمجلس بیایدا کثریت مجلس‌آنرا رد بکنند اگر ردکرد تکلیف این‌هفت هزار تفنگ‌چه خواهد بود یاممکن وقتیکه‌رد شدمسئول این پول‌که خواهد بود ازطرف دیگر وزیرمالیه میفرمایندجزء این‌دویست‌بیست‌هزارتومان‌خواهدبود وبنده متحیرم در صورتیکه باین ترتیب پیش‌میرود و در صورتی که بمسئولیت خودشان بر خلاف آن لایحه بخرند وبعدهم‌درمجلس‌اینجابفرمایندکه جزء همان‌است چگونه‌قبل‌از تفتیش و کنترلی که‌باید بشرداین پول‌صرف‌میشودبعداز آنکه‌این پول‌ازاینجا گذشت چطور خواهد شد فرضاً هم کسیکه سئوال کند بمثل این که سئوال کردیم که این هفت هزار اسلحه راچطور خریده‌اند کی‌خریده یکی ازآقایان وزراء چنانچه وزیرخارجه جواب‌دادند که وزرای سابق بترتیب داده اند فرضاً در وزرای سابق یك همچو گفتگوئی شده است هیئت وزرای سابق که الان نیست مسئولیت‌هم که ندارند نظرات‌هیئت وزراء هم همان است که درلایحه آنها است‌جزئیات دیگرچه گفتگوشده است خدامیداند درهیئت‌وزراء سابق مذاکره شده وچون لازم بود همان چیزهارا را هم دیدند معین شده بعین بنده تصور میکنم به کلمه ازومش‌را که فهمیدم ترتیب ومقتضیات چنین اقتضا می کرد خواهد گذشت وما ترتیبات تفتیش را موفق نخواهیم شد وتاترتیب تفتیش نباشد هیچ امیدواری نیست‌که این پولها بمصارف صحیحه برسد تااین که بنده‌بگویم وزراء بمصارف‌صحیحه نمیرسانند خیر ممکن‌است که‌وزراء را مجبوربکنند به‌تقاضا های بسیار واخراجات بی‌شمار ولزوماتی‌که هست این مصارف بهمین ترتیب در نظر خودشان بگذرد وآنوقت دچار همین گفتگوها بشویم‌چنانچه آن سیصدوچهل هزارهم‌همین‌طورها صرف‌شده‌است آیا آن سیصدوچهل هزاری‌که همینطور صرف‌شده درآن رعایت تفتیش شود یانشود در صورتی که‌آن پول هم یك‌قسمتش بچیزهای دیگرصرف شده‌این هم مثل آن مسئله هفت هزار تفنگ است مثلا این جا نوشته شده است که ازبابت نظمیه پرداخته شده است درصورتیکه نظمیه‌مقابل‌آن مخارج یك‌صورت عایداتی داشت باین ترتیب خرج شده شاید بعدهم یك همچو صورت حساب به بینیم قبل از تفتیش بیاید بمجلس‌که‌ازبرای‌مقتضیات وقت و لوازمات ضروریه با این ترتیب قرار دادیم و خرج کردیم وهیچ موافق نشویم باین که پولی‌که باین ترتیب قرض می کنیم‌و سعی داریم که این بمصرف‌استقرار امنیت برسد بمصارف حقوق های عقب افتاده‌برسد وبجاهای‌لازمه‌مصرف شود وباز محتاج یك استقراض دیگر بشویم پس بنده باین دلایل یك پیشنهادی کرده‌ام که اول تمام‌مذاکرات واین مطالب راقطع کنیم‌واول لایحه تفتیشیه‌را بگذرانیم وزراءمساعی را که دارند بعمل بیاورند و درجزو لوایح تفتیشیه بگذرد تا این که تمام این مطالب کمتر گفته‌شود و بالاخره بنده نفهمیدم ترتیب آن هفت هزار تفنگ چه خواهد شد درصورتیکه وزیرمالیه فرمودنداین جزء دویست‌وچهل هزار تومان است‌این که باآن

ماده چهار موافقت نمی کند واز حالا برخلاف این لایحه رفتار شده تکلیف این چه خواهد بود .

فهیم‌الملك — بنده‌لازم‌است که یك‌توضیحی درباب تفتیش ویکی درباب‌اسلحه عرض کنم درباب تفتیش کمیسیون نهایت سعی وجدیت را دارد که هرقدر بتواند بترتیب تفتیش اهمیت بدهد چنانچه ملاحظه‌می کنیدمواد قانون برای آن معین کرده‌اند وباید بیاید مجلس رأی‌بدهند درآن و بعلاوه‌لایحه تفتیشیه که‌حاضر می‌شود آنهارا هم مقید کرده‌ایم که باید بیاید ازنظر مجلس بگذرد و نظری‌که کمیسیون داشت بر این که لوایح تفتیشیه را حاضر کنند اولاوزیر مالیه تشریف داشتند ودر کمیسیون‌هم‌مذاکره‌شد فرمودند پس از هفت و هشت‌روز آن لوایح داده میشد زیراکه کمیسیون تفتیش مشغول‌کار است و بعلاوه اگر این‌استقراض تصویب بشود وجه این استقراض فوراً بدست‌دولت نخواهد رسید مدتی طول خواهد کشید گویا دو سه ماه طول بکشد یعنی امروز اگر ترتیب استقراض تصویب‌شود بانك طلب‌های خودش‌را بر می‌دارد و مابقی‌را که باید بدولت بدهد تا یك مدتی طول خواهد کشید که بدهد یك‌مبلغی که بطور مساعده توانسته اند بگیرند آن بواسطه اینست که وزارت مالیه با بانك یك‌حساب جاری‌دارد و باین‌جهت‌است که این مقدار راگرفته است و بملاحظه آن حساب جاری بانك راضی شده‌است که یك مبلغی بدهد و الا بانك وجه قرض‌را نخواهدداد مگر وقتی که این لایحه بگذرد و این‌مدت منقضی‌شود و کاملا باتمام اهمیتی که برای تفتیش اینجا شرح داده‌شد تصور میکنم که باضعاف مضاعف کمیسیون‌همراه باشد و لازم می‌داندکه لوایح آن ازمجلس بگذرد وقتیکه گذشت آنوقت باید شروع‌شود بگرفتن این قرض اما در باب اسلحه بنده در اینجا عرض میکنم در ابتدا مقدمه راپورت کمیسیون که اینجا ذکر شده است [بعقیده کمیسیون برای قشون مذکور فوق علاوه بر توپ پانزده هزار قبضه تفنگ و پانزده ملیون فشنك باید تهیه نمایند) اینجا یك‌صورتی از برای پانزده هزار و ششصد وکسری‌قشون تهیه شده‌است‌این‌عده‌ششصدوکسری اتاماژوروموزیکانچی وساپوروغیرذلك‌پانزده‌هزارنفرزیر اسلحه‌خواهندبود و باینجهة این پانزده‌هزارتفنگ‌بترتیبی که‌دراین ماده چهارم ذکرشده‌است برای آن‌عده‌قشون پیش‌بینی‌شده وباید لایحه اوهم بیایدازنظر مجلس بگذردوتصویب شود نوع اسلحه قیمت اسلحه و پرداخت اقساط آن تمام باید باتصویب مجلس باشد این هفت‌هزار رابهیچ وجه نمی‌توان‌قبول کردکه جزو اینمبلغ باشد حالاوزیر مالیه تشریف دارند و توضیحات خواهند داد بجهت اینکه علاوه‌بر آن‌اسلحه خواهدبود واینجامکرراظهار شد که عده قشون باید خیلی بیشتر از پانزده‌هزاربشود بنده هرچه فکر میکنم بیشتر ازپنج شش‌هزار اسلحه درذخیره دولت سراغ ندارم وباید اسلحه خیلی بیش ازاینهانهیه شودوآن و پانزده هزار اسلحه باید که اسلحه آن موافق اینعاده باتصویب مجلس باشد این هفت‌هزار تفنگ را برای امنیه‌وغیره لازم‌دارند زیرا قشون باید یکنوع اسلحه مخصوصی‌داشته باشد ولی امنیه ونظمیه‌نوع دیگری داشته‌باشند چندان‌اهمیتی ندارد ولی این پانزده هزار تفنگ مخصوص این‌عده مطابق این‌لایحه باید بیاید ازنظر مجلس بگذرد و این‌هفت‌هزار را اگر گرفته‌اند آن‌بیکنظر دیگری بوده است‌که وزارت‌جنگ‌ومالیه توضیح خواهند داد وشاید برای امنیه ونظمیه بوده است واز برای غیر قشون نظامی است زیرا قشون نظامی اسلحه اش یکجور خواهدبود وبعد پرداخت آنوجه رابایاد از محل عایدات دیگری یااز محل مالیات دولتی هرمحلی که‌صلاح‌میدانند بپردازند وحالا تادیگر آن‌اسلحه‌هم تهیه‌شود لازم دانسته‌اند اینهارا بدست یکعده‌قشونی که‌در سرحدات هستند بدهند تاوقتی که‌آن‌اسلحه‌برسد ولی‌ازاسلحه قشونی همین پانزده‌هزارتائی که کمیسیون تصویب کرده است باید بیاید باین ترتیب ازمجلس بگذرد واینوجه برای آن‌تخصیص‌یابدبشود .

رئیس — مذاکرات کافی نیست (اظهاری‌نشد)

پیشنهادی از آقای حاج شیخ‌الرئیس شده است (آقا تقاضای شمارا بخوانند)

حاج شیخ‌الرئیس — بله‌بخوانند واجازه توضیح‌هم میخواهم (پیشنهاد مزبور بعبارت‌ذیل‌قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم که مسئله هفت‌هزار اسلحه که باقتضای مصالح فوریه واحتیاجات فوتیه‌هیئت وزراء عظام خریداری کرده‌اند امروز مطرح مذاکره بشود که وکلای محترم بتوانند بماده سه لایحه مصرف استقراضی رأی بدهند خریداری این‌هفت‌هزاراسلحه بطور قانونی بمجلس‌مقدس بیایدشبهه ندارم که‌پذیرفته خواهدشد .

حاج شیخ الرئیس — بنده عرض بکنم اگرچه آقای رئیس‌الوزراء فرمودند که وکلا شاید اسلحه‌شناس نباشند ولی عرض میکنم که‌خیرمی‌شناسند هم اهل‌صلاحند وهم اهل‌سلاح خصوصاً خود بنده و دیگر اینکه این‌تفنگها را بنابتحقیقاتی که کرده‌ام اگر چه‌این تفنگها را درتفلیس خریده‌اند ولکن در برد وهنر وتیرزنی کمتر ازتفنگهای آلمانی نیست بجهت اینکه بعضی ازحدود ممالك روسیه بخصوص قفقازیه متصل است بمملکت آلمان وازحیث نژاد یکی‌هستند وتفنگهائیکه‌آنجا می‌سازند کمتر از تفنگهای‌ممالك آلمانیه نیست وخیلی تفنگ اعلائی است ولکن اگر امروز بخواهندرأی بگیرند که این‌هفت هزار تفنگ داخل آنمصارف باشد مخالف قانون است‌ونمی‌توان رأی داد ولی باکمال اعتماد وحسن اعتقادی که‌بهیئت وزرا عظام خاصه آقای رئیس‌الوزراء وکلا دارنـد عرض‌میکنم پیشنهاد دیگری بکنند آنهم‌فوق‌العاده البته اکثریت می‌پذیرد وهیچ جای شبهه نیست

رئیس‌الوزراء — بنده عرض‌میکنم که‌ماسی هزار تفنگ لازم نداریم بلکه صد هزار تفنگ لازم داریم وما باید همیشه‌درذخیره خودمان صدهزارتفنگ تهیه داشته‌باشیم اگر دولتیم وواقعاً اسم دولت برسر ماست‌وواقعااسم‌ما دولت است باید تمام لوازمات‌دولتی درما جمع‌بشود وموجود باشد و برای این‌چیز هـای جزئی که میخواهیم داخل مذاکره شویم بنده‌که یکی ازاین اشخاص هستم بااین چیزهای جزئی نمی‌توانم تحمل خدمت‌را دولت‌بکنم .

رئیس — رأی میگیریم باصلاح وتقاضای آقای حاجی شیخ‌الرئیس یکمرتبه دیگر خوانده‌میشود .

فهیم‌الملك — در چه چیز این میخواهید رای بگیرید اگرمیگوئید که این هفت‌هزار تفنگ جزءآن‌پانزده‌هزار نیست ماهم میگوئیم که‌نیست .

وزیرخارجه — اینجانب توضیح اجمالی می‌دهم که بعضی از آقایان تصور کردند که بنده عرض کردم که در کابینه سابق این مذاکره شده است خواستم قرار این کاررا بکابینه سابق بدهم در آن موقع هم که تفنگها را می‌آوردند ومی‌دیدند من‌جمله این‌تفنگهاراهم فرستادند آوردندمذاکره کردند که این‌طور بشود ضرر ونقصش‌چه‌چیز است مذاکره بمیان آمد نه اینکه قرار دادند بی آنکه داخل قرار دادی در این شده باشند در این مسئله رفع اشتباه‌شود از آقایان اما در باب مسئله تفنگ همانطوری که آقای رئیس‌الوزراء فرمودند شاید نقطه نظر دولت خیلی زیادتر از این مقدارها است که تفنگ برای دولت تهیه کنند لکن در لایحه کمیسیون نوشته شده‌است پانزده هزار تفنگ وآن میزان فشنگی‌که اظهار کردند این‌را البته دولت موافق‌است که با همان ترتیباتی که در ماده چهارم ذکر شده‌است ملاحظه و خریداری شود ولی باز باید بعرض آقایان برسد که این هفت‌هزارتفنگ هم برای سرعت‌لزوم و شدت احتیاج خریده‌اند و شاید تأخیری که دراین‌باب میشد اشکالی پیدا میشد سلاح نداشتند اقدام در خریداری این کردند و بسرعت خریداری شده من‌جمله اینکه آذربایجانی‌ها چنانچه بنده‌عرض کردم تلگرافات‌عدیده کرده‌اندوحاضراست حتی تلگرافات مخبرالسلطنه هست که اگردرظرف دوسه روزاین اسلحه خریده‌نشود و فرستاده نشود چطورخواهدشد و وعده صریح بآنهاهم داده‌اندکه برای‌سمت‌اردبیل و جاهای دیگر بفرستندوتلگراف خیلی سخت وشدیدی کرده بودند و تقاضا کرده بودند که خریداری شد این برای اشد لزومی بود که تصور کرده بودند و این اقدام را لازم‌دانستند و البته باز وزراء از مجلس مقدس برای قیمت او اعتبار می خواهند حالا یا از این محل یا از محل دیگری که‌صلاح بدانند وجه‌اورا بدهند خودآقایان بهتر می‌دانند و چون امشب درسفارت‌عثمانی هیئت وزراء دعوت دارند و یك‌ساعت هم بیشتر به وقت نمانده است و باید سروقت‌همه حاضرشوند اگر به جلسه دیگر مذاکرات گذاشته‌شود بهتر است .

رئیس — خوب اگر مجلس موافق‌است بماند برای‌جلسه‌دیگر .

وحیدالملك — عرضی دارم .

رئیس — اگر اظهاری دارید بماند برای جلسه دیگر .

دستور سه شنبه ۲۵ لایحه استقراض و لایحه مخارج راپورت شعبه پنجم راجع بنماینده کروس دستور پنجشنبه ۲۷ راپورت کمیسیون بودجه راجع بورثه (مورل) - قانون ثبت‌اسناد - شنبه ۲۹ شور در قانون استخدام - بقیه شور اول در قانون پستی - دو فقره تقاضا شده بود یکی‌از طرف آقای ادیب‌التجار راجع بفرستادن لوایح بنجف‌اشرف و یکی حاجی شیخ اسدالله راجع بامتداد خط سیم تلگراف به خونسار و کمپانیگان و محلات چون

عده کافی نبود نتوانستیم رای بگیریم حالا خوانده می شود.

(تقریباً بمضمون مذکوره قرائت شد).

اول رای می گیریم بتقاضای حاجی شیخ اسدالله راجع بامتداد سیم تلگراف بگلپایگان و خونسار و محلات که جزو دستور شنبه ۲۹ گذارده شود

آقایانی که موافقند قیام نمایند (مشکوک شد)

دو مرتبه رای می گیریم آقایانی که این تقاضارا تصویب می کنند قیام نمایند (باکثریت تصویب شد.)

(تقاضای ادیب التجار راجع بفرستادن لوایح به نجف اشرف قرائت میشود).

رئیس - بنده اینجا باید عرض کنم که این مسئله مکرر اینجا مذاکره شد و هیچ نتیجه گرفته نشده است برای اینکه تبادل افکار نشده است حالا اگر آقایان حاضر هستند که درخارج تبادل افکار بنمایند در مجلس بدون مذاکره رای گرفته نمیشود جزو دستور میگذاریم (صحیح است).

رای می گیریم آقایانی که باتقاضای ادیب التجار موافقند قیام نمایند. (باکثریت تصویب شد) آقای معزالملک ازبابت دستور اظهاری داشتید ؟

معزالملک — بنده میخواستم یادآوری کنم برحسب تقاضای چهل نفراز نمایندگان راپورت کمیسیون بودجه راجع بورثه مورل در دستور سه شنبه ۲۵ گذاشته شود دردستور پنج شنبه گذاردید واگرممکن است درهمان دستور سه شنبه ۲۵ بگذارید چون ورثه (مورل) خیلی پریشانند باین جهت اگر تصویب بشود بهتر است که در سه شنبه گذاشته شود.

رئیس — آن ترتیبی که دردستور داده ایم باید رعایت آن ترتیب بشود هم لایحه استقراض و راپورت شعبه پنجم حتی تقدم داشت برسایر مطالبی که می آید چون خوانده نشد استقراض بالطبع بدستور سه شنبه منتقل میشود.

معزالملک — بلی فقط برای این عرضی کردم که چهل نفر تقاضا کرده بودند والا عرض نمی کردم.

(مجلس تقریباً نیم ساعت ازشب گذشته ختم گردید.)

جلسه ۲۳۹
صورت مشروح مذاکرات روز سه شنبه
۲۵ شهر ربیع الثانی ۱۳۲۹

مجلس سه ساعت و پنج دقیقه قبل از غروب بریاست آقای مؤتمن الملک افتتاح شده در دوساعت وپنجاه وپنج دقیقه رسماً منعقد گردید.

صورت مجلس روزشنبه ۲۲ را آقای معاضد الملک قرائت نمود.

(غائبین جلسه قبل)

دکتر امیرخان - حاج معین الرعایا - آقای میرزا علی اکبرخان دهخدا.

بدون اجازه غائب بوده — حاج آقا - حاج شیخعلی شیرازی هریك نیم ساعت ازحضور درموقع مقرره تأخیر نموده اند.

رئیس - ملاحظاتی هست ؟ (اظهاری نشد)

راپورت کمیسیون عرایض است قرائت میشود بدون مذاکره در آن رای میگیریم.

(بعبارت ذیل قرائت شد)

عریضه آقای آقا سیدحسین نماینده کرمانشاهان راجع بتقاضای دوماه مرخصی در کمیسیون عرایض ومرخصی مطرح مذاکره شده معزی الیه هم توضیحات لازمه که راجع بفوت پدر ومادرشان و بی ترتیبی امورخانواده ایشان در کرمانشاهان بوده داد کمیسیون تصویب نمود چهل وپنج روزه بایشان مرخصی داده شود.

نیز سه عریضه دیگراز آقایان حاج مصدق الممالك آقا سید عبدالحسین حاج محمد کریمخان بکمیسیون رجوع شده بود موضوع مذاکره شد نظربکافی نبودن عده نمایندگان کمیسیون عرایض تصویب ننمود که سه نفر نماینده محترم از مجلس غیبت نمایند.

رئیس - اول رای میگیریم ازبابت مرخصی آقای آقا سیدحسین که چهل وپنج روزه کمیسیون تصویب کرده است آقایانی که بااین راپورت موافقند قیام نمایند (اغلب قیام کردند - باکثریت تصویب شد.)

ثانیاً رای میگیریم بمرخصی آقای حاج مصدق الممالك که کمیسیون تصویب نکرده است چقدر تقاضا کرده بودید.

حاج مصدق الممالك - بنده هم همینطور که آقای آقا سید حسین تقاضا کرده بودند چهل وپنج روزه تقاضا کرده ام که اجازه مرخصی بدهند که کمال ضرورت است.

رئیس - رای میگیریم درباب مرخصی چهل وپنج روزه آقای حاج مصدق الممالك که کمیسیون رد کرده است آقایانی که با راپورت کمیسیون عرایض موافق هستند قیام نمایند [اغلب قیام نکردند] راپورت کمیسیون رد شد - حالا رای میگیریم بمرخصی آقای آقاعبدالحسین شما چند ماهه تقاضا کرده بودید.

آقاعبدالحسین - بنده دوماهه تقاضا کرده بودم عرض هم دارم.

رئیس - رای میگیریم بمرخصی دوماهه آقای آقا عبدالحسین که کمیسیون تصویب نکرده است آقایانی که موافق هستند با راپورت کمیسیون قیام نمایند [اغلب قیام نکردند] راپورت کمیسیون رد شد.

حالا رای میگیریم بمرخصی آقای حاج محمد کریمان (چند ماهه تقاضا کرده اید)

حاج محمد کریمخان - بنده تقاضای خودم را پس میگیرم.

رئیس - آقای حاج شیخ الرئیس یکطرح قانونی پیشنهاد کرده اند خوانده میشود رجوع میشود بکمیسیون مبتکرات (از قرار ذیل قرائت گردید.)

پیشنهاد طرح قانونی من بنده علاوه بر نقطه نظر دیانت وترویج آثار اسلامیت چون حفظ شعائر دینی و ظواهر مذهبی را در جریان امور سیاسیه هر ملتی قوی التأثیر میدانیم و هر قومی را که بقوانین دیانتی و وجهه روحانیت بیشتر متوجه باشند و تدین را پیرایهٔ بلکه سرمایه تمدن بدانند خوشوقت ترین اقوام و ملل می شناسم لذا پیشنهاد می کنم با موافقت نمایندگان محترم که بوزارت جلیله جنك اخطار والتزام قانونی بشود که با ملاحظه ترتیبات نظامی ورعایت لوازم اقتصادی برای عساکر دولتی به مناسبات لازمه ازمبادی عالیه جمعی ازاهل علم وصلاح راکه قدرت حمل سلاح دارند انتخاب نمایند که پیش عساکر منصوره باشند ودر سفرو حضر بعلاوه اقامه صلواة وتعلیم سایر وظایف دینیه و اوقات مقرره وجوب جهاد و لزوم وطن خواهی وتکالیف راجعه بدفاع ازاستقلال مملکت را بآحاد و افراد قشون اسلامی خاطرنشان نمایند وتحریص نمایند مؤمنین را بمقابله ومقاتله بادشمنان وطن عزیز (حاج شیخ الرئیس باپانزده نفر دیگر از نمایندگان).

رئیس - رجوع می شود بکمیسیون مبتکرات آقای آقاشیخ ابراهیم راجع بقانون استخدام بعضی اصلاحاتی پیشنهاد کرده اند اگر مخبر کمیسیون موافق است که بکمیسیون رجوع می شود والا درقابل توجه بودن آن باید رای بگیریم.

فهیم الملك - ضرر ندارد رجوع بشود به کمیسیون که درشور دویم بااصلاحات دیگر راپورت داده شود.

رئیس - آقای معتمد التجار سؤالی داشتید از آقای وزیرامور خارجه بفرمائید.

معتمد التجار - از قرار مذکور دولت انگلیس خیال دارد درسرحدمکران عده قشون وارد کند خواستم ازآقای وزیرامورخارجه سؤال بکنم که اطلاع دارند یاخیر درصورتیکه اطلاع دارند اینمطلب اصل داردچه اقدامی فرموده اند.

وزیرامورخارجه — در طرف بلوچستان از مدتی باین طرف ترتیب قاچاق اسلحه را بعضی افغانها و بعضی بلوچها بعمل میآوردند ودراین باب از طرف دولت همه ساله برای جلوگیری آن اقدامات شده است و بعضی اوقات اردو فرستاده اند و بعضی اوقات مأمورین نظامی معین کرده اند ودراین اواخر هم باز خبر رسید که قاچاق چیها مشغول کار هستند بحکومت سیستان و کرمان تعلیمات و بلکه اوامر اکیده صادر شد که جلوگیری از این عمل بنمایند و باردوئی هم که برای آن طرف معین کرده بودند تعلیمات داده شود که جلوگیری از این کار بکنند ولی البته بعدمسافتی که دارد راه کرمان وسمت بم و آنجاها با بلوچستان تا یکدرجه معلوم است وقاچاق چی ها یکقدری زیادتی کرده بودند خبر ازلندن رسیده بود که یکی از کشتی های جنگی که درسمت عمان و آنجاها هست هزار نفر از مأمورین نظامی انگلیسی رادر آن حمل داده اند ودر دریا هست که اگر قاچاق رادر آن حدود یعنی سمت بلوچستان و آن جاها مرتکب بشوند جلوگیری کنند ولی این قشون بخاك ایران وارد نخواهد شد فقط در کشتی جنگی